

Digitalt særtryk af

FUND OG FORSKNING

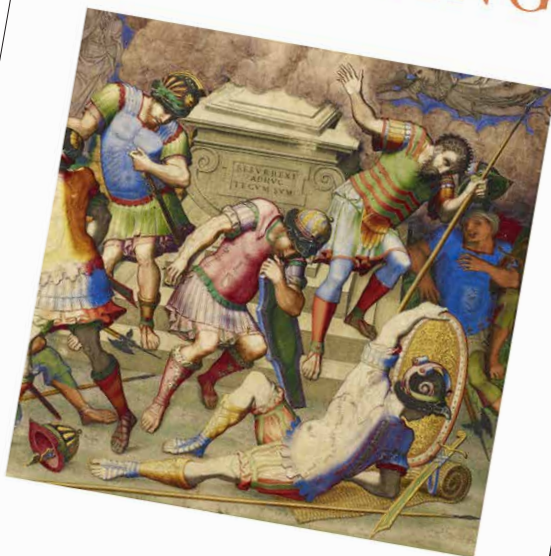
I DET KONGELIGE BIBLIOTEKS

SAMLINGER

Bind 55

2016

FUND OG FORSKNING

Bind 55 • 2016
DET KONGELIGE BIBLIOTEK • KØBENHAVN

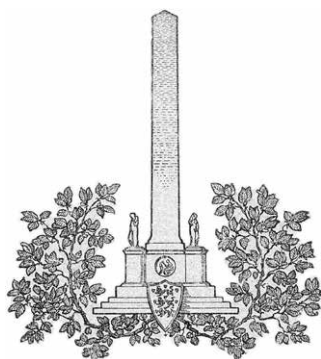
FUND OG FORSKNING

Bind 55

2016

Digitalt særtryk af
FUND OG FORSKNING
I DET KONGELIGE BIBLIOTEKS
SAMLINGER

Bind 55
2016

With summaries

KØBENHAVN 2016
UDGIVET AF DET KONGELIGE BIBLIOTEK

Om billedet på smudsomslaget se s. 148.

Det kronede monogram på kartonomslaget er tegnet af
Erik Ellegaard Frederiksen efter et bind fra Frederik 3.s bibliotek

Om titelvignetten se s. 273.

© Forfatterne og Det Kongelige Bibliotek

Redaktion:

John T. Lauridsen

Billedredaktion:

Lene Eklund-Jürgensen

Fund og Forskning er et peer-reviewed tidsskrift.

Trykt på Munken Premium Cream 13, 115 g
Dette papir overholder de i ISO 9706:1998
fastsatte krav til langtidsholdbart papir.

Grafisk tilrettelæggelse: Jakob K. Meile

Tryk og indbinding: Bording ½
Printed in Livonia
Oplag: 300 eks.

ISSN 0069-9896
ISBN 978-87-7023-146-6

APOKRYFER
“Krigshumor” opsamlet af
Vilhelm Bergstrøm 1939-45

AF

JOHN T. LAURIDSEN

Opsamlingen

Den 8. juni 1944 havde Vilhelm Bergstrøm i hjemmet på Amagerbrogade 20 besøg af to journalistkolleger, Edvard Andersen og Edward Clausen, fra *Politiken*. De havde ikke tidligere været på besøg hos Bergstrøm privat og anledningen var, at de skulle se Bergstrøms dagbog.¹ Det mere konkrete formål fortæller Bergstrøm ikke om i sin dagbog, men godt et år senere forelå der et resultat af besøget, bogen *Underjordisk Humor* udgivet af de to journalister. I *Underjordisk Humor* er en del historier hentet fra dagbogen (19 i alt),² men trods det nævnes Bergstrøm ikke med et ord, kun at en samtidig samling af historier udgjorde en del af bogens grundlag. Hvorfor Bergstrøm ikke ville lade sit navn komme frem i denne forbindelse, kan der kun gættes om. Så meget kan dog tages for givet, at Bergstrøms ambition med dagbogen pegede i en helt anden retning, nemlig dagligdagen i hele sin bredde.

Underjordisk Humor er sammen med Harald H. Lund: *Latterfuglen*, 1945, den største af de danske samlinger af krigshumor, der er udkommet om tiden 1939-45. Bøgerne er på henholdsvis 151 og 146 sider, men *Underjordisk Humor* synes tillige at have været den mest solgte og udbredte af dem alle, idet den udkom i fem oplag endnu i 1945.

“Krigshumoren” eller rettere den politiske vits om krigen er en genre, der havde en kort opblomstring på det internationale bogmarked efter Anden Verdenskrigs afslutning. På det danske marked fremkom bl.a.:

Krigens Humor. Tegninger og Anekdoter om Krigen i Allieret Belysning, 1945.

¹ Om dagbogen henvises til indledningen til Vilhelm Bergstrøm: *En Borger i Danmark under Krigen. Dagbog 1939-45*, 1, 2005. Udg. af John T. Lauridsen.

² Når de to journalister kun gjorde brug af 19 ud af over 200 historier hos Bergstrøm, hænger det givetvis sammen med, at det tager en hel del tid at finde frem til dem, og at det ville have krævet flere og længere besøg hos Bergstrøm.

Allieret Lune. Tegninger og Anekdoter om Krigen i Allieret Belysning, 1946.

Bent Andersen: *Vintergækker. Muntre Minder fra en Mørketid*, 1945.

Gunnar Mogensen: *Det danske Smil under Besættelsen*, 1945.

Forbuden frukt. Høstet av Finn Ø, Oslo 1945.

Harald H. Lund: *Latterfuglen*, 1945.

Hitler-Skæg. Et Udpluk af morsomme Nazi-Anekdoter, 1945.

Ottar Ramfjord: *Okkupationshumor fra Norge, Danmark og andre Lande*, 1946 (norsk udg. 1945).

De øvrige samlinger benyttes ikke, idet det særlige ved de her anførte er, at de alle rummer historier, som i deres kerne genfindes i Bergstrøms samling, historier som der vil blive henvist til i det følgende.³ Til gengæld benytter nogle illegale samlinger af humor/apokryfer, der fremkom henholdsvis 1941 og 1944-45, da de må betegnes som en af hovedkilderne til mange af historierne i samlingerne fremkommet efter maj 1945.⁴ Det er:

Anekdoter om Hitler etc. 1940.

Krigshumor. Hitlerhistorier, Anekdoter, Vittigheder, Humor. 1944.

Løgn er ogsaa en Videnskab. 1944 (Frit nordisk Forlags Humorserie Nr. 1).

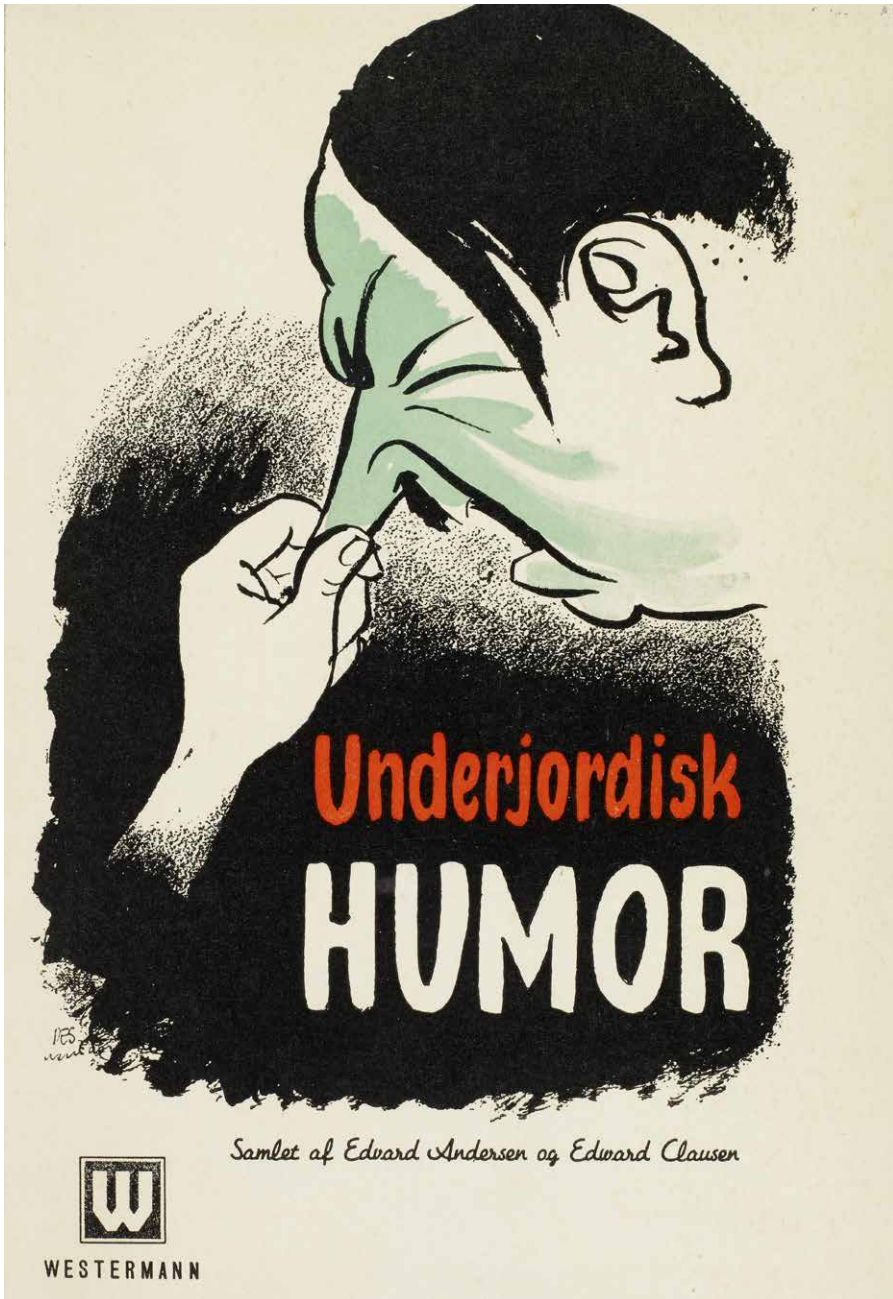
V.V.V. Krigshistorier og –anekdoter, særlig om Jøderne, Italienerne, Englænderne og Nordmændene. 1944 (Frit nordisk Forlags Humorserie Nr. 2).

Den kolde Skulder. 1944.

Den første af dem er uprætentiøs, uden titel og uden årstal og udgiver og på bare fem upaginerede og dupliserede sider. Den er af Det Kongelige Bibliotek blevet givet titlen "*Anekdoter om Hitler etc.*" [Humor] og er dateret til 1940, hvilket dog ikke er korrekt, da Hitlers stedfortræder,

³ De øvrige gennemgåede samlinger er: *Engelsk krigshumor*, 1945, *I kupeen*. Jernbanehistorier samlet af Gunnar Mogensen, 1945, *Latterfugle*. Red. af Harald H. Lund, 1945, Mogens Boye: *Da vi fuppede Tyskerne*, 1946.

⁴ Der er flere illegale humorsamlinger, oftest med talrige tegninger (se Leo Buschardt, Albert Fabritius, Helge Tønnesen: *Besættelsestidens illegale blade og bøger*, 1954, s. 172 under "Humor"). De er gennemgået i forbindelse med denne undersøgelse, men har ikke været relevante i forhold til Bergstrøms samling.

Forside af *Underjordisk Humor*, 1945 (Det Kongelige Bibliotek).

Rudolf Hess' flyvning til England 10. maj 1941 er med blandt historierne. Samlingen indeholder 29 historier, hvoraf de 9 genfindes hos Bergstrøm. De 4 af dem er før maj 1941, de tre fra 1940.⁵

Den anden samling fra januar 1944 er anderledes, ambitionsniveauet betydeligt højere og formålet er også klart: Udgivelsen med titlen *Krigshumor. Hitlerhistorier, Anekdoter, Vittigheder, Humor*, har skullet skaffe penge til udgiverne/modstandsbevægelsen, da prisen var 6 kr., en betydelig pris for et duplikeret hefte på 31 sider. Ganske vist var heftet rigt illustreret med farvelagte litografier og tegninger, givetvis udført af professionelle kunstnere og af ikke ringe kvalitet, men prisen var høj og synes i øvrigt at have svinget mellem 5 og 10 kr. I forordet skrives det, at skulle køberen blive skuffet over indholdet, måtte denne huske på at have støttet det underjordiske arbejde. Der kom en anden lidt ændret udgave på 26 sider samme år. I bibliografien over besættelsestidens illegale blade og bøger opgives det redaktionelt, at 1. udgaven var ved Frit Danmark, H. & K.-gruppen,⁶ mens begge udgaver angiver at komme på Forlaget Nemo.⁷ *Krigshumor* indeholder 55 til 58 historier alt efter, hvor snævert grænsen sættes, enkelte er kun på en linje og udgør knapt en historie. Af disse genfindes 14 hos Bergstrøm.

Løgn er ogsaa en Videnskab. 1944 udkom februar 1944 (forordets datering) og har karakter af en rigtig bog kommet på Frit Nordisk Forlag, i oktav, med farveillustreret omslag, titelblad, forord og en indholdsfortegnelse, der opdeler indholdet i tre grupper: 1. Hitler og hans mænd, 2. Tyskland og 3. Krigen, Værnemagtsberetninger m.v. Den er på 63 paginerede sider og kom i andet oplag 1945 i større format og med et mindre sidetal (27), men indholdet og antallet af historier er det samme og i samme rækkefølge. Der er 133 humoristiske historier i alt, hvoraf 24 genfindes hos Bergstrøm.⁸

Det var også Frit Nordisk Forlag, der udgav *V.V.V. Krigshistorier og – anekdoter, særlig om Jøderne, Italienerne, Englænderne og Nordmændene*. 1944. Bogen er på 37 sider og i samme udstyr som andet oplag af *Løgn er ogsaa en Videnskab*. Forordet er dateret september 1944, og har også farvelagt illustreret omslag, titelblad og en indholdsfortegnelse. Indholdet er

⁵ Nr. 3, 11, 24, 61.

⁶ *Besættelsestidens illegale Blade og Bøger 1940-1945*. Ved Leo Buschardt, Albert Fabritius, Helge Tønnesen, 1954, s. 184.

⁷ Måske er det et tilfælde med navnet Nemo, men i så fald bemærkelsesværdigt, da Bergstrøms nærmeste kollega på *Politiken*, Carl Næsh Hendriksen, skrev under netop mærket "Nemo" i avisen.

⁸ I det følgende henvises alene til 2. oplags sidetal.

opgivet som: 1. VVV samt andre Forkortelser og sproglige Vitser, 2. Jøderne, 3. Mussolini, 4. Italien og andre Aksevenner, 5. Sverige, Holland, Czekoslovakiet, Østrig og Rusland, 6. England, 7. Norge. Samlingen har 186 historier, og af dem genfindes blot 9 hos Bergstrøm, som til gengæld havde nedskrevet alle 9 før september 1944. Der er ingen gensidig afhængighed mellem disse to store samlinger af historier. Der er i øvrigt i V.V.V. 16 historier omhandlende jøder og alle uden nogen antisemitisk tendens, i stedet er de rettet mod nazismen og jødeforfølgelsen. To af historierne tager udgangspunkt i jødeforfølgelsen oktober 1943, og kun den ene kan i bedste fald karakteriseres som humoristisk, mens den anden mere er en egentlig historie eller anekdote.⁹ En af historierne om jøderne har fundet vej til Bergstrøm allerede 17. oktober 1940 (nr. 21).

Den kolde Skulder er udgivet af "1944" og har et forord dateret december 1944. Bogen er på 48 sider og forsynet med enkelte primitive illustrationer. Hverken omslag eller titelblad er illustreret, men der er som i de to foregående samlinger både forord og indholdsfortegnelse. Stoffet er opdelt i følgende grupper: 1. Den daglige Omgang med Herrefolket med undergrupperne: Cykelbudene – Asfaltens Cowboys, I Biograf og Teater, I Sporvogn, Kongen, Forskelligt, 2. De smaa Tegn, 3. Det skrevne Ord, 4. Danmarks Dreng. Mand og Mand imellem. Den rummer 98 humoristiske historier, heraf to i form af tegninger. Hos Bergstrøm findes 13 af historierne, nogle i varianter, men med samme grundide.

Der er ikke noget, der tyder på, at Bergstrøm har benyttet og måske heller ikke kendt nogle af disse illegale samlinger, der med en undtagelse (V.V.V.) alle er betydeligt mindre end hans. I de 12 af de 15 tilfælde, hvor han havde nedskrevet historier, der var at genfinde i *Krigshumor*, 1944, havde han nedskrevet dem ned før januar 1944.¹⁰ For *Løgn er ogsaa en Videnskab* er de tilsvarende tal: 22 af 23 historier er nedskrevet før februar 1944. For V.V.V. forholder det sig sådan, at *alle* de 11 sammenfaldende historier er nedskrevet af Bergstrøm før september 1944, og endelig for *Den kolde Skulder* er 12 af de 13 historier nedskrevet før december 1944.

Det er en klar konklusion, at Bergstrøms apokryfer for den altovervejende dels vedkommende med sikkerhed ikke direkte har haft andre samtidige skrevne humorsamlinger som forlæg. Helt i samme retning peger den måde, hvorpå Bergstrøm opsamlede sine apokryfer, som jeg

⁹ Sidstnævnte historie drejede sig om, hvordan lægerne på et københavnsk hospital reddede 50 jøder ved at organiserede et ligtog med en rustvogn med en pyntet kiste og jøderne som følge i de ledsagende biler (s. 14).

¹⁰ Se note 6, nr. 19, 24, 85, 88, 107, 114, 126, 128, 134, 154, 176.

kommer nærmere ind på nedenfor, men allerede her skal den pointe med, at heller ikke Bergstrøms "meddelere" kendte de skrevne humorsamlinger. Begrundelsen er den samme, som gælder for Berstrøm selv: Næsten alle historier blev videregivet, før humorsamlingerne udkom.

Humoren i opinionskampen

Bergstrøm havde i september 1939 ikke en bevidst plan for indsamling af humoristiske historier, og slet ikke som et politisk projekt, den kom som en naturlig del af projektet at opsamle krigens og besættelsens dagligdag. Den første apokryfer, som Bergstrøm 13. april 1942 begyndte at kalde humoren for, er fra 29. september 1939, den sidste fra 26. marts 1945. Samlingen omfatter omkring 215 historier, idet enkelte historiers både humoristiske og politiske element kan diskuteres og er udeladt her.¹¹ De udeladte historier illustrerer meget godt, at hvad der 1939-45 taknemmeligt med blot lidt god vilje kunne kaldes humoristisk, ikke på samme måde nødvendigvis er det for en sen eftertid, der ikke har krigens og besættelsens hverdag inde på livet, og måske heller ikke kender til de omtalte personer og forhold. Særligt historierne, der skulle forherlige nationalsymbolet kongen, kan det være svært at se humoren i i dag, og det skyldes ikke mindst, at de historier i dag ikke længere tjener en funktion, som da de først blev fortalt, at være et led i den nationale mobilisering mod en besættelsesmagts tilstedeværelse i landet.

Bergstrøms samling af apokryfer er af større værdi end de efter maj 1945 udgivne danske samlinger af "krigshumor." Den udgør nemlig ikke på nogen måde en anonym efterkrigskonstruktion,¹² men er opsamlet i en kendt samtidig kontekst, i reglen gives der også oplysning om, hvem Bergstrøm har fået historien fra, og så er den tidsfæstet på dato for

¹¹ To eksempler herpå skal gives: "Kongen skulde have forlangt af den tyske Værnemagt, at man fjernede et Flag fra en af de offentlige Bygninger. Det havde Værnemagten sagt Nej til. Kongen havde sat en Frist. Det var ikke bleven fjernet. "Godt, saa sender jeg en Soldat," sagde Kongen. "Han vil blive skudt, Deres Majestæt," lød Svaret. "Soldaten er mig selv," sagde Kongen, og saa blev Flaget fjernet." (*Krigshumor*, 1944, s. 5, *Den kolde Skulder*, 1944 s. 14, KB, Vilhelm Bergstrøm: En Borger i Danmark under Krigen (herefter citeret som dagbogen) 22. november 1940, *Underjordisk Humor*, 1945, s. 37f., *Okkupationshumor*, 1946, s. 128). "Her paa Raadhuspladsen blev der foretaget en Del Anholdelser. Politiet begyndte at blive kede af Legen. En ældre kolerisk Herre sagde til en Betjent: "De slaar vel ikke paa danske Studenter!" "Jo," svarede Betjenten med Overbevisning, "men jeg slaar ikke haardt." Man var netop lemfældige." (dagbogen 22. november 1941, *Underjordisk Humor*, 1945, s. 24).

¹² I en del tilfælde kan det påvises, at historierne er blevet til efter maj 1945.

Forside af *Krigshumor*, 1944. Tegningen er muligvis af Per Ulrich (Det Kongelige Bibliotek).

hver enkelt histories vedkommende. Det giver særlige muligheder for at studere apokryfernes vandring både over grænser og socialt, især da der er andre tilsvarende samlinger at sammenligne med. Selv om det muligvis kun i begrænset omfang er tilfældet, at oplysningerne om tid og kontekst er så detaljerede, som hos Bergstrøm, giver hans samling en mulighed for at tidsfæste, hvornår f.eks. en vandrehistorie i hvert fald har været i cirkulation. Og her skal det bemærkes, at den illegale presses brug af de humoristiske historier vil være et væsentligt led blandt flere, når historiernes opkomst og udbredelse skal søges nærmere kortlagt.

Underjordisk Humor kaldte de to journalister i 1945 deres samling af apokryfer. Titlen er meget dårligt valgt. Der var ikke noget underjordiske endsige illegalt ved apokryferne, heller ikke selv om et tilfældigt udvalg af dem blev trykt i den illegale presse. Apokryferne opstod mand og mand imellem uafhængigt af enhver form for illegal aktivitet. Det var deres styrke. De lod sig ikke kontrollere eller bekæmpe, de ophævede censuren ved først og fremmest at være mundtligt båret. Der skulle tilfælde som Bergstrøms til, for at de blev nedfældet. De fleste blev det aldrig. Den mundtlige spredning understreges af, at den samme kerne i en historie kunne blive indsat i forskellige sammenhænge og lande eller helt ændre karakter. Det er der mange eksempler på i Bergstrøms samling (se bl.a. nr. 24, 98, 103, 111, 121, 151).

Til gengæld har de to journalister med titlen ret i, at der var tale om humor. De overvejende satiriske historier i samlingen er nemlig få. Differentieringen mellem de to begreber kan kort formuleres på den måde, at humoren alene vil more, mens satiren under et humoristisk dække også udtrykker sig kritisk. Det vil i talrige konkrete tilfælde kunne være svært at skelne knivskarpt.¹³

Den illegale presses betydning for opinionsdannelse og holdningskampen under besættelsen blev stærkt undervurderet af handlekraftige sabotører (udpræget eksempel: Jørgen Røjel) efter maj 1945 og tillige de første historikere, der beskæftigede sig med modstandskampen (især Jørgen Hæstrup). For krigsgenerationen blev kampen vundet med våben og våben alene.¹⁴ Det er egentligt lidt paradoksalt, for de aktive sabotører betjente sig ellers nok af rene propaganda-effekter for at markere

¹³ Se bl.a. Matthew Hodgart: *Satire. Origins and Principles*, New Brunswick 2009.

¹⁴ John T. Lauridsen: *Undergrundspresen i Danmark 1940-45, Fund og Forskning*, 36, 1997, s. 314, 323f.

modstanden med sabotager, der var uden enhver militær værdi. Det synes i nogen grad fortrængt efter 1945.

Den åndelige modstandskamp og “pennens sværds” værdi har man skullet til pressefolk og enkelte intellektuelle for at finde værdsat. På den baggrund kan det ikke undre, at humoren og vitsen er blevet helt negligeret, i bedste fald opfattet som lidt folkelig underholdning med brod mod fjenden. Sådant lidt på linje med de nationale kaffeborde i 1940, som Jørgen Røjel skrev foragteligt om efter maj 1945, dvs. uden enhver handlingsbetydning. Humoren var lidt mere end det. Den var noget så vigtig som bærer af en del af den opinion, der var en forudsætning for, at aktive modstandsfolk som Røjel kunne klare sig og navigere under besættelsen med folkelig opbakning.

Humoren under nazismen har kun i sparsomt omfang været underkastet videnskabelige undersøgelser,¹⁵ og næsten slet ingen af værdi for Danmarks vedkommende.¹⁶ Derfor er det følgende også først og fremmest en offentliggørelse af Bergstrøms apokryfer, der er i centrum her, idet udgangspunktet er en kontekstindgang til materialet. Det giver dagbogssammenhængen en unik mulighed for. I den internationale litteratur kan findes præsentationer af forskellige teoretiske tilgange (psykologiske, socialpsykologiske, politologiske, etnologiske u.a.), hvortil henvises.¹⁷ Flertallet af disse tilgange kunne måske have haft fordel af både at kende mere til humorens konkrete tilblivelsessituation og politisk-sociale virkelighed.

Emnestruktur og tendens

Bergstrøms samling af apokryfer kan ikke tages som repræsentativ for tidens udbredte humor, men i mangel af et større materialegrundlag

¹⁵ Se for Tysklands vedkommende bl.a. Hans-Jochen Gamm: *Der Flüsterwitz im Dritten Reich. Mündliche Dokumente zur Lage der Deutschen während des Nationalsozialismus*, Berlin 1963 (ny udg. 1993), Ralph Wiener: *Als das Lachen tödlich war. Erinnerungen und Fakten 1943-1945*, Rudolfstadt 1989, Fritz K.M. Hillenbrand: *Underground Humor in Nazi Germany, 1933-1945*, London, New York 1995, Meike Wöhlert: *Der politische Witz in der NS-Zeit am Beispiel ausgesuchter SD-Berichte und Gestapo-Akten*, Frankfurt 1997. Det er karakteristisk, at den tyske humor var koncentreret om det tyske styre i Tyskland, og ikke styret som besættelsesmagt i andre lande. Den helt generelle internationale litteratur om humor og “humorteori” inddrages ikke her.

¹⁶ Se Rolf Slot-Henriksen: *Danmarks humor i lyst og nød*, 2011, der dog ikke når ud over almindeligheder, ligesom emnet strejfes i flere artikler af Hans Hertel (bl.a. Besættelsens kulturliv. Beskyttelsesrum, væksthus, modstandslomme, *Bogens Verden* 2003:4).

¹⁷ Se f.eks. præsentationen hos Wöhlert 1997, s. 12-17.

kan den dog bruges som case for strukturen i tidens humor og frem for alt dens tendens. Så må sammenlignende studier vise, om der skal større eller mindre justeringer til.¹⁸

Til formålet har jeg lavet nogle generelle kategoriseringer af apokryfernes emner. De kan diskuteres, men hensigten har alene været at vise hovedtræk. Det er blevet til 10 emnekategorier med en restkategori 11, som er uden betydning. For Tysklands og Danmarks vedkommende er skelnet mellem historier, der har lederne eller folket, som emne, herunder besættelsesmagtens repræsentanter eller den menige tysker i Danmark. Dernæst kommer historierne, der har de allierede, Norge, Italien og jøderne som genstand. Omtale af andre besatte lande end Norge er undtagelsen, og USA optræder i en tilbagetrukket rolle som allieret, men Stalin/Sovjetunionen et fåtal af gange medvirker. De allierede er nærmest synonyme med Churchill/England. Det kan i en hel del tilfælde diskuteres, i hvilken af de valgte kategorier en historie hører, hvorfor der er lavet et antal dobbeltplaceringer (37), men det skal understreges, at her ikke drives statistik med hverken en eller to decimaler. Dobbeltplaceringernes funktion er at undgå, at tendensen for enkelte emners vedkommende bliver overdrevet. Det gælder specielt forholdet mellem gruppe 4 og 6.

Det er tydeligt, at det er Tysklands ledere og tyskerne, der er omdrejningspunktet i næsten alle historierne, og ved læsningen af apokryferne fremgår det tillige, at andre i de fleste er birolleindehavere, der som oftest er med for at understrege en pointe. Det er ikke overraskende, at der er flere historier om Det tredje Riges spidser end om tyskerne og Tyskland i øvrigt. Til gengæld er det bemærkelsesværdigt, at historierne om tyskerne i Danmark knapt har fokus på de ledende repræsentanter, men på besættelsesmagten som sådan og enkelte soldater/officerer. Det kan forklares med, at kendskabet til lederne var begrænset, mens man mødte soldaterne i hverdagen. Historierne udspringer mest af dagliglivsforeteelser, som der er spundet en ende over på arbejdspladser og i det offentlige rum.

Der er kun få historier om bærerne af forhandlingspolitikken, men dog tre gange så mange som om dens modstandere (9 mod 3): der er blot to sabotagehistorier og en historie på grundlag af en terroraktion. Det kunne synes overraskende. Er det fordi Bergstrøm tøvede med at

¹⁸ De her benyttede trykte humorsamlinger, legale som illegale, lader formode, at f.eks. apokryfer rettet mod den danske regering og dens repræsentanter har været relativt fåtallige.

¹⁹ Se de enkelte historiers placering i tabellen i artiklens slutning.

Tabel 1: Hovedkategorier af humoristiske historier:¹⁹

1	Det tredje Riges ledere	61
2	Om tyskerne/Tyskland i øvrigt	44
3	De tyske ledere i Danmark	3
4	Om tyskerne i Danmark i øvrigt	27
5	Repræsentanter for det officielle Danmark	9
6	Danskerne i øvrigt	24
	Arbejdspladshumor	3
	Sporvognshistorier	11
	Sabotørhistorier, terroraktioner	3
7	Om de allierede	23
8	Fra Norge	16
9	Italien, Mussoli	17
10	Om jøder	7
11	Andet	4
	I alt	252

videregive dem, eller lader man sig snyde af, at sabotagehistorier især var populære efter maj 1945? Det skal ikke afgøres her, men det kan ikke forklares ud fra det miljø, Bergstrøm var en del af, som omfattede mange aktive modstandsfolk fra 1943/44, herunder både nære medarbejdere og forbindelser i politiet. Der var ikke en mangel på eller fravær af den holdning, der kunne have fostret eller populariseret sabotagehistorier, men de blev det ikke efter Bergstrøms samling at dømme. Det skyldes heller ikke en opslutning om forhandlingspolitikken, at Erik Scavenius som den i engelsk radio og den illegale presse mest udskældte minister kun optræder i en eneste historie, og den har end ikke en brod mod ham (nr. 94). Bergstrøm var kritisk over for såvel personen og ministeren Scavenius som samlingsregeringen som helhed, ikke mindst de radikale medlemmer, og "upolitiske" ministre som E. Thune Jacobsen. Scavenius blev endnu i sommeren 1940 i dagbogen refereret for sin tyskvenlighed med referat af engelsk radio, og der blev løbende fulgt op, og Thune

Jacobsens efter Bergstrøms mening naragtige selvoptagethed blev flere gange beskrevet i dagbogen, i enkelte tilfælde med billeddokumentation. Nogle af Bergstrøms fagfæller var endnu mere kritiske end han over for samlingsregeringen og dens politik, og bliver i dagbogen citeret derfor. Det gav sig trods det ikke udslag i apokryfer.

Konklusionen er, at der ikke kan sluttes fra fraværet af vitser om dette eller hint i samlingen til, at der var opslutning til det fraværende, f.eks. forhandlingspolitikken. Der var i den givne periode i stedet noget, der var af større betydning: Modviljen mod de ubudne tyske gæster i landet. Apokryferne var alt overvejende rettet mod besætterne og tjente næsten ikke til popularisering af den lokale modstandskamp. Det første er ikke overraskende, mens det sidste måske er.

Til gengæld spillede historierne om de allierede og om Norge som ventelig en opbyggelig rolle, men stadig var deres andel af historierne forholdsvis beskedent. Det samme gælder apokryferne om Italien og om jøder.

Viser historiernes emnestruktur sig overordnet ret entydig, gælder det ikke i mindre grad tendensen i vitserne. Der er ikke en eneste historie, der er positiv overfor Tyskland. Det gælder også historierne fra før 9. april 1940, ja den første fra 29. september 1939. Det skyldes ikke, at Bergstrøm og hans netværk var ensidigt anglofile, og der er enkelte spidse historier om England (nr. 90, 159), hvor den ene er i den uartige ende, og det i den anden udelades, *hvorfor* Mahatma Gandhi sultede for inderne, nemlig mod det engelske kolonistyre. Entydigheden skyldes i stedet, at de var en del af den danske opinion, der forud for 9. april 1940 hældede til England og Tyskland. I mangel af en samtidig Gallup-undersøgelse, vil jeg henvise til, hvad den tyske gesandt i Danmark, Cecil von Renthe-Fink, skrev til det tyske udenrigsministerium godt et par måneder efter verdenskrigens udbrud, 6. november 1939, om danskernes holdning til Tyskland: "Falls sich eine deutsch-englische Verständigung als ausgeschlossen erweisen sollte, würde ein Sieg Englands in vielen Kreisen wahrscheinlich als das kleinere Übel gewertet werden, weil man in einem solchen Fall weniger einschneidende Veränderungen für Dänemark erwartet, während man bei einer Niederlage England eine Zerstörung der Wirtschaftsgrundlage Dänemarks und den Zusammenbruch der demokratischen Institutionen befürchten zu müssen glaubt. Hinzukommen psychologisch begreifliche Sympathien des Kleinstaates Dänemark für andere kleinere Staaten, wie die Tscheschelowakei [!] und Polen; Machtanwendung läuft grundsätzlich der Mentalität des Dänen infolge seiner eigenen Machtlosigkeit instinktiv

zuwider.“²⁰ Dette er skrevet af en diplomat, der skulle have den bitre pille til at glide ned i Berlin, at danskerne “som det mindste onde” hældte til England. Den situation ændrede sig ikke efter 9. april, hvor de tyske stemningsberetninger fra Danmark lige frem til krigens slutning med variationer gjorde det klart, at stemningen var som i november 1939.²¹ Det kan bekræftes på anden vis,²² og hele Bergstrøms samling af apokryfer er et udtryk for det samme.

Med hensyn til historierne om Tyskland og tyskerne er det her tilstrækkeligt at konstatere den negative tendens, men det er klart, at der vil kunne analyseres yderligere i, hvordan den negative tendens kom til udtryk i form af latterliggørelse af såvel adfærd, udseende, udtalelser, behandling af andre (herunder italienere og jøder), o.a., og at der står et antal forklaringsmodeller til rådighed dertil. Vits er et kollektivfænomen, og den politiske vits var og er en måde at ventilere en modsat opfattelse på.

Her skal kun kort yderligere gives nogle bemærkninger om tendensen i de historier, der ikke blot har Tyskland/tyskerne i centrum. For historierne omhandlende Italien og Mussolini er det et overvejende fællestræk, at det er Italiens militære uformåenhed og Mussolinis latterlighed, der er i fokus, herunder at Tyskland her havde fået en allieret, som man godt kunne have været foruden. Apokryferne om jøderne er præget af forfølgelse, husundersøgelse, jødiske navne, ritualer og jøders udseende samt deres mulige skæbne (tæves, skydes). Denne sammenstilling kunne umiddelbart være svært at forbinde med noget humoristisk, men der kommer alligevel en sådan vinkel på de enkelte apokryfer, den dystre baggrund til trods. Men det særlige her er, at jødisk kultur inddrages, som en bestanddel af historien, hvilket ikke sker i nogen andre kategorier af apokryfer, ligesom jødeforfølgelsen kan vendes til en pointe (nr. 2), hvor svært man end skulle tro det var.

Var der en humorkonjunktur?

Der er ikke tvivl om, at opinionen i Danmark i løbet af årene 1939-45 gennemløb en udvikling, der blev i stigende grad negativ over for Tyskland, men lader det sig ud fra Bergstrøms samling også aflæse

²⁰ Rigsarkivet, Fotografier fra Auswärtiges Amt, SS-kontorer m.v. pk. 256.

²¹ John T. Lauridsen: Tyske stemningsberetninger fra Danmark 1940-42 (kommende i *Danske Magazin*).

²² Palle Roslyng-Jensen: *Danskerne og besættelsen. Holdninger og meninger*, 2007.

kvantitativt og kvalitativt? Blev de antityske vitsner flere og blev de mere fjendtlige?

Til besvarelse af det første spørgsmål, er der opstillet en statistik over antallet af apokryfer fordelt på år:

Tabel 2: Humorkonjunktur 1939-45

1939	1/3 (4 mdr./år)
1940	32
1941	63
1942	51
1943	34
1944	25
1945	9/27 (4 mdr./år)

Det fremgår tydeligt, at antallet af apokryfer toppe 1941-42 for derefter at falde til niveauet omkring 1940. Årsagen kan alene være, at Bergstrøm har haft en svingende interesse for at fæstne dem på papiret. Der kan også være en anden grund, og her vil jeg citere Bergstrøms dagbog 6. maj 1943:

“Jeg tog paa Politigaarden, hvor Kriminalpolitiforeningen havde Bestyrelsesmøde. Her var intet bemærkelsesværdigt. Bagefter spiste vi paa “Glypotekskafeen.” Suppen var bleven til Kartoffelsuppe, derimod var Kalvestegen meget god. Til Kaffen fik vi en europæisk Stinkadoris. Der blev fortalt smaa spøgefulde Historier, af apokryf Art. Der verserer for resten ikke saa mange mere, det er ligesom om Folk er bleven træt af dem. Det demonstrationsagtige i dem er bleven væk paa Grund af Fortærskelse.”

Der kan være en pointe her, besættelsen havde nu varet mere end to år, man var ved at have fået nok af den, og dermed også af apokryferne. Sat på spidsen var det “demonstrationsagtige” måske heller ikke længere så nødvendigt at udtrykke i den form, situationen var blevet alvorligere. Der rørte sig andet i dele af befolkningen. Der var kommet en illegal presse, der gav stemme mod besættelsesmagten, tillige voksede sabotagen. Men det fik ikke apokryfen til at forsvinde.

Det er vanskeligt, at vurdere om en vits er mere eller mindre grov eller fjendtlig, men sammenlignes hos Bergstrøm apokryferne før og efter 1.

januar 1943, kommer jeg til den slutning, at de ikke er mere fjendtlige eller grove eller radikale over for Tyskland/tyskerne efter 1943 end før. Det gælder heller ikke i temavalg som forbrydelser, mord, forfølgelser. Det kan skyldes, at Bergstrøm og hans informanter var pæne og civiliserede borgere, der ganske enkelt ikke videregav mere "hårdkogte" apokryfer. Det skal ikke afgøres, så en samling apokryfer fra et andet socialt lag vil måske kunne nuancere eller ændre billedet. F. eks fra arbejderne på B&W eller andre større arbejdspladser.

Ekskurs: Humorige tegninger

Lejlighedsvis supplerer Bergstrøm sine apokryfer ved at indsætte tegninger af lignende karakter i dagbogen. Den første er fra sommeren 1940 og forestiller en tysk soldat ved ankomsten til Danmark. Tegningen er uden tekst, men vender man tegningen om, ser man soldaten, som han ser ud ved afrejsen: Han er blevet tyk og rund af opholdet i Danmark. Tegningen blev populær og er fundet i forskellige udgaver.²³ Det samme gælder tegningen med Hitler som foldeark. Udfoldet viser arkivet fire grise, der ved at blive foldet sammen viser Hitlers portræt. Ideen var ikke ny, men har tidligere bl.a. andet været med den tyske kejser Wilhelm som offer. Bergstrøms udgave af tegningen er indsat 13. december 1942. Tegningerne er i øvrigt udaterede.²⁴

På et tidspunkt 1944 blev der fabrikeret et "Sabotage-Spil," som der anonymt blev udsendt flere tusinde af med posten. Bergstrøm modtog et af dem. På et stykke karton var tegnet planen over et fabriksanlæg. Det var opbygget som et ludospil, hvor man ved terningskast rykkede frem, sabotørerne fra venstre, sabotagevagterne fra højre. Der var diverse forhindringer undervejs. Spillet afgjorde om fabrikken blev reddet eller sprængt.²⁵

Der kunne gives flere eksempler, men disse skulle være tilstrækkelig til at angive karakteren, hvor vægten i reglen mere lå på det humoristiske end politiske element. I værste fald kan man sige for børn og barnlige sjæle.²⁶ Men de morede i de fleste tilfælde ung som gammel.

²³ *Underjordisk Humor*, 1945, s. 22, Steen Bille Larsen og Mogens Weitemeyer (udg.): *Læs og giv videre. Illegale flyveblade fra besættelsen 1940-45*, 1995, s. 39.

²⁴ Larsen og Weitemeyer 1995, s. 34f., dagbogen s. 35.850.

²⁵ *Underjordisk Humor*, 1945, s. 77-79, Per Eilstrup og Lars Lindeberg: *De så det ske under besættelsen*, 2, 1969, s. 76f.

²⁶ Se endvidere Mogens Knudsen, Orla Lundbo og Walter Schwartz: *Satire og Humor i dansk Tegnekunst*, 1946, s. 279-304 om besættelsen, men med en lidt anden vinkel.

Derfor var der i øvrigt adskillige illegale publikationer, som udelukkende eller overvejende bestod af humoristiske tegninger af både dansk og udenlandsk oprindelse, men også med det formål at rejse penge. Det gælder bl.a. hæfter som *Keep Smiling*, 1943, *Keep Smiling*, II, 1944 og tidsskriftet *Muldvarpen*. Der er ikke tekstsammenfald med Bergstrøms apokryfer.²⁷

Inspirationen. Bergstrøms hyppigste informanter

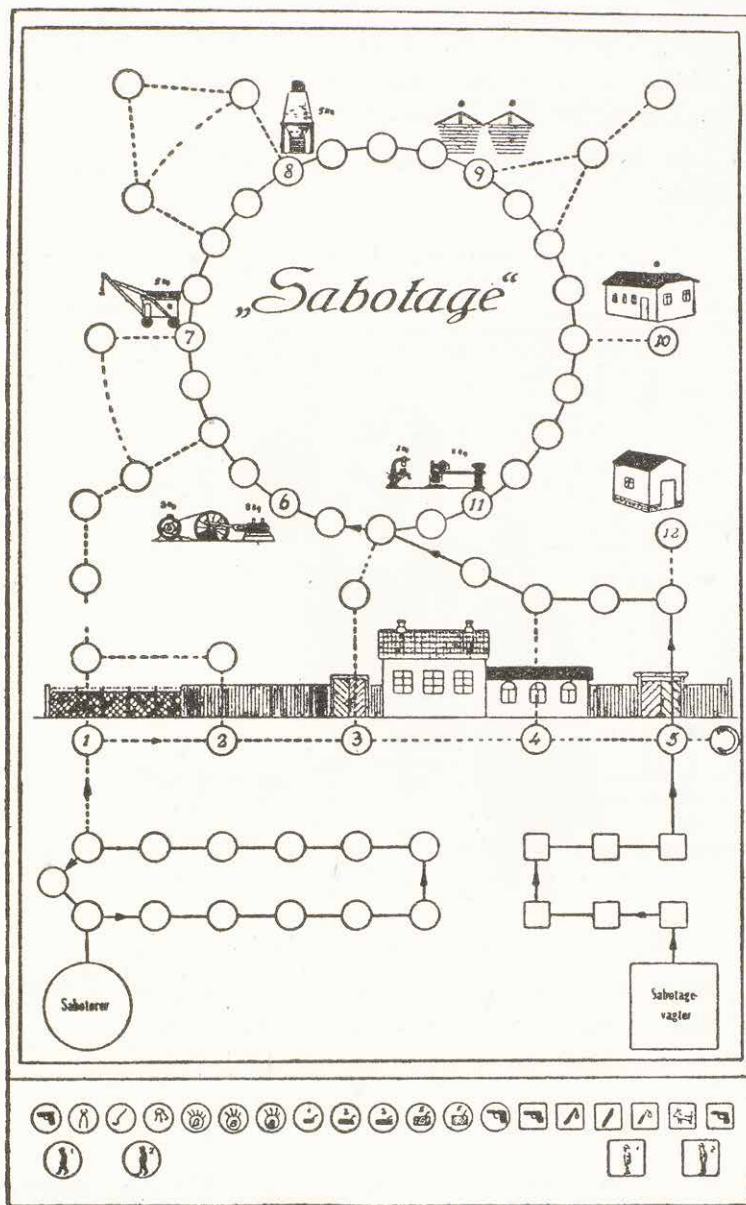
Generelt giver Bergstrøms samling af apokryfer udgangspunkt for at pege på tre inspirationskilder til vitserne: 1) Opståede situationer i hverdagen, 2) Vandrehistorier og 3) Genbrug af historier fra andre tider eller kontekster, hvor de opståede situationer i hverdagen var den væsentligste inspirationskilde. Herpå kan gives talrige eksempler, som det fremgår af historierne selv. Jeg har valg apokryf nr. 143 fra 28. november 1942 som karakteristisk: "En fortalte, at Folk havde moret sig over Spisesedlen fra *Berlingske Tidende* i Tirsdags. Den lød saaledes: "Rommels Tilbagetrækken i Afrika" og lige nedenunder: "Efteraarets sidste Galopløb.""

Der var tale om tilfældig sammenstilling af overskrifter på spisesedlen, andet kan man ikke tro om *Berlingske Tidende*, da det kunne være blevet avisen en dyr historie, om tyskerne havde haft øje derfor, men koblingen blev grebet af publikum, og historien begyndte straks sin selvstændige rejse, og endte bl.a. hos Bergstrøm nogle dage senere. Tilfældet vil, at *Politiken* et år senere kom til at gøre noget lignende. Bergstrøm refererer forløbet således: "Budene meddelte mig, at der var en vanvittig Efterspørgsel efter *Politikens* Plakat. Den var ikke til at opdrive. Folk havde sammenstillet to Meddelelser paa den. Den ene hed saadan noget som: "Tale af Hitler om Krigens Gang," og den nedenunder saadan: "Sindssyg Person truer med Bombekast."²⁸ Det morede man sig lidt barnligt over. Der var maaske endda dem, som fandt en Hensigt i Sammenstillingen. Det blev sagt til Priemé. Han blev graa i Ansigtet, de han hørte det. Naturligvis havde han ikke tænkt sig noget saadant."²⁹ Pointen er, at dette tilfælde tilsyneladende ikke blev til en apokryfer, hverken hos Bergstrøm selv eller andre, og det til trods for,

²⁷ Om de humoristiske og satiriske tegninger foreligger Signe Bergman Larsen: *Satire og humor under og lige efter den tyske besættelse af Danmark 1940-45*, speciale, Københavns Universitet 2013.

²⁸ *Politikens* spiseseddel er i dagbogen s. 48.451.

²⁹ Dagbogen 9. november 1943.

Sabotørspil indsat i Bergstrøms dagbog, gengivet hos Eilstrup og Lindeberg, 1969, s. 76f.

at den ikke har mindre underholdningsværdi end *Berlingske Tidendes* spiseseddel. Af en eller anden grund synes historien ikke den gang sat i cirkulation. Det være hermed gjort.

Der havde ellers været kolleger nok på *Politiken* til at sprede en historie som denne. Det fremgår af, at det hovedsageligt var journalistkolleger, der forsynede Bergstrøm med apokryfer. Carl Næsh Hendriksen, Bergstrøms højre hånd på kriminalredaktionen stod alene for 27 af dem, den anden kollega Bernhard Nielsen for blot 11, mens andre på *Politiken* som C.W. Stribolt (15) og Chr. Stampen (12) også hørte til de mest leveringsdygtige, men mange andre fra bladet bidrog og en hel del udefra. Det var så godt som alle arbejdspladsrelaterede informanter, der leverede historierne. Der var naturligvis også en del kolleger på *Politiken*, der aldrig diskede op med en historie. Det kan der være mange grunde til, men nævnes skal den ovenfor citerede redaktionssekretær Ernst Priomé. Med hans ansvar for avisen har han ikke været den oplagte kandidat til at viderebringe en historie, som han selv uforvarende var årsag til. Der er kun få tilfælde på, at apokryferne kom fra Bergstrøms familie, og her kan Bergstrøms søn V. Rauer Bergstrøm (Tips) endda ikke tælles med, da han var journalist på *Berlingske Tidende*. Endelig er der de handlende, først og fremmest tobakshandleren, som Bergstrøm som inkarneret ryger frekventerede meget hyppigt. Det gav både cigarer og historier. Bergstrøm fik sine apokryfer fra et veldefineret netværk.

Vandrehistorier

Af de efter maj 1945 fremkomne samlinger af humor fra 1939-45 fremgår det, at en betydelig del af historierne i varianter eller nye udgaver går igen i den ene samling efter den anden, de norske inklusive.³⁰ Mange af Bergstrøms apokryfer er genkommende i en eller flere af de gennemgåede samlinger (91 i alt eller ca. 42 %). Det skyldes flere forhold. For det første at nogle historier var meget udbredte, og derfor fandt vej til de trykte samlinger. For det andet skyldes et til dels fælles trykt kildegrundlag. *Underjordisk Humor*, 1945 nævner ud over Bergstrøms samling den illegale presse og den legale presse, som sine kilder. *Latterfuglen*, 1945, angiver sine kilder som aviser, ugeblade og tidsskrifter fra 1945.³¹ Hertil kan givetvis føjes, at den ene humorsamling i et vist omfang "lånte" fra

³⁰ Der er også klar "unikke" samlinger imellem, hvor der ikke er gengangere blandt historierne. Det gælder f.eks. *Da vi fuppede Hitler*, 1946.

³¹ *Da vi fuppede Hitler*, 1946 har til dels *BT* som kilde.

Spiseseddel fra *Politiken* 9. november 1943. Bergstrøm har bag på den skrevet: "Plakat jobbet op i 30 Kr. - Tyskerne sikret sig det sidste Eksemplar." (dagbogen s. 48.451).

den anden, illegale som legale, så det blev til vandrehistorier forstået på en lidt speciel måde. "Lån" eller genbrug af historier kunne ret enkelt camoufleres ved at ændre f.eks. på geografi og navne, og det er givetvis sket. Der var ingen copyright på historierne, så markedet var frit. Trods det var der anekdoter, som var egentlige vandrehistorier. Det gælder en del af historierne fra Norge og andre besatte lande og Tyskland, som nævnt i *Underjordisk Humor*, 1945, men også her kan "lån" ikke udelukkes, da de udenlandske humorsamlinger hurtigt kom til landet i anden halvdel af 1945. Men som det fremgår af Bergstrøms dagbog, opsamlede han apokryfer som kolleger og andre selv havde med sig hjem fra Tyskland og Norge. Apokryferne var der som vandrehistorier længe før maj 1945.

58 % af apokryferne i Bergstrøms samling, er alene lokaliseret hos ham, – her skal det huskes, at 19 af historierne blev "udlånt" til *Krigshumor*, 1945 -, og selv om andelen af originale historier hos Bergstrøm ved at søge til andre kilder med humorhistorier givetvis vil blive nedsat, så er det et vidnesbyrd om samlingens originalitet. Den er blevet til på sine egne præmisser.

Konklusion

Bergstrøms samling af apokryfer er taget som afsæt til at tage hul på emnet humoren under krig og besættelse. Emnet er ud over at være overvejende morsomt et delelement ved beskæftigelsen med opinionen i perioden, en uomgængelig del. Humoren er en lakmusprøve på holdningen i befolkningen. Den udgjorde en slagkraftig del af opinionskampen, da tendensen var så entydig, som det her var tilfældet, dvs. vedvarende vendt mod besættelsesmagten, tyske ledere og tyske interesser, og omvendt Tysklands fjender omtales positivt. Humoren var ubundet af censur og forbud, da den opstod spontant og hovedsageligt blev spredt mundtligt. Den kunne ikke konfiskeres og kilden lod sig i sidste ende ikke opspore. Humoren var alene et åndeligt "våben," men besættelsesmagten her som i andre lande skred ind derimod, hvis den blev opmærksom derpå.³² Den frygtede den måske ikke, men den erkendte dens betydning.

³² Bergstrøms dagbog rummer flere eksempler på, at besættelsesmagten lod censuren skride ind mod passager i revyer, hvor morsomheder blev betragtet som rettet mod landets gæster. I øvrigt var den danske censur af egen drift meget ømskindet på besættelsesmagtens vegne og greb uopfordret ind, hvis morsomheder kunne have tysk adresse (se f.eks. nr. 151).

APOKRYFERNE

I det følgende er Bergstrøms apokryfer gengivet kronologisk, som de optræder i dagbogen. Nummereringen er udgiverens. Efter hver historie er angivet datoen for dens optræden i dagbogen, samt henvisninger til andre humorsamlinger, hvor den samme historie optræder i samme eller anden variant eller udgave.

[1] Det mest sensationelle Telegram stod i Eftermiddags i *Ekstrabladet*. Det gik ud paa, at Franskændene sendte Tusinder af deres Svin ind over de tyske Minefelter. Svinene sprang i Luften men Felterne blev rensed. Der blev i den Anledning sagt mange Københavner-Vittigheder. "Saa kan det være, at Tyskerne af en Fejltagelse faar sendt en Skinke over i deres Linjer." "Men det bliver smaat med Blodpølser i Frankrig i Aar." O.s.v. Midlet er praktisk, men grotesk. Meget Romantik er der ikke levnet Krigen mere.

29. september 1939.

[2] Jeg fik Besøg af Stribolt.³³ Han fortalte mig følgende to Historier, som Ringsted havde med hjem fra Tyskland.³⁴ Her er Nr. 1.: Fire Tyskere rejste i en Kupe og havde med sig en Flaske Rom. Ved en Station kom en Jøde ind og forstyrrede Selskabeligheden. De fire Arier besluttede at udrydde Jøden. De vilde rakke Regeringen ned, og naar Jøden saa formentlig deltog vilde de ganske simpelt smide ham ud. Naa, de begyndte. Regeringen havde ikke holdt sine Løfter. Hvad mener De om det? Spurgte de Jøden. Denne gned sine Hænder. Derpaa sagde han: "Ach naj, overfor os har Regeringen holdt alle sine Løfter." [3] Historie Nr. 2.: Der laa en fransk og en tysk Soldat overfor hinanden, henholdsvis i Maginotlinjen og Siegfried-Linjen. De snakkede fredeligt sammen. Tyskeren spurgte Franskmanden, hvad han vilde gøre, naar der nu blev Fred? "Jeg vil først tage hjem til Madam og have det lidt hyggeligt," svarede Franskmanden. "Derpaa vil vi spiste en god Middag sammen, og endelig vil jeg tage ud paa en tre Dages Fisketur, hvor jeg ikke vil "bestille andet end at fange Fisk og Fisk og Fisk." "Og hvad vil du gøre, naar Freden kommer?" Jeg," svarede Tyskeren "vil naturligvis ligesom du skynde mig hjem til Mutter. Saa vil jeg spise mig op og sove, og endelig vil jeg tage ud paa en Cykletur. Jeg elsker at cykle. Jeg vil tage en Tur

³³ C.W. Stribolt, journalist ved *Politiken*.

³⁴ Henrik V. Ringsted, *Politikens* journalist i Berlin.

hele Tyskland rundt.” Franskmanden bemærkede lakonisk: “Hvad vil du saa faa Eftermiddagen til at gaa med.” Historierne viser, at Tyskerne ikke ganske har tabt deres Humør trods de skrappe Tider.[...]

[4] Jeg fortalte de smaa Historier. Husum gjorde Gengæld, saa her er Nr. 3.³⁵ Hitler og Göring var ude og sejle paa en Sø. Hitler spurgte: “Er vi nu saa langt ude, at vi ikke kan blive set fra Land?” “Nej, ikke endnu,” svarede Göring og roede videre. Lidt efter gjorde Hitler det samme Spørgsmaal og fik det samme Svar. De sejlede længere ud. Da Hitler tredje Gang spurgte, svarede Göring: “Nu kan man ikke se, hvem der er hvem.” “Godt,” udbrød Hitler, “saa vil jeg prøve, om jeg kan gaa paa Vandet.” Er det Jøderne, der gør Gengæld for alt det Onde, Hitler har gjort dem?

27. marts 1940. For nr. 3: *Anekdoter*, 1941, s. 2. *Løgn er ogsaa en Videnskab*, 1945, s. 10. *Underjordisk Humor*, 1945, s. 92 med tegning. *Krigens Humor*, 1945, s. 30 i let variant. *Vintergækker*, 1945, s. 43 (cykeltur). For nr. 4: *Løgn er ogsaa en Videnskab*, 1945, s. 12. *Krigens Humor*, 1945, s. 3. *Hitler-Skæg*, 1945, s. 11f. *Forbuden frukt*, 1945, s. 164 og *Okkupationshumor*, 1946, s. 136 i let ændret version. Slot-Henriksen 2011, s. 279.

[4A] Stribolt kom ind og fortalte en af de sædvanlige Historier. Hitler, Mussolini og Chamberlain sad paa et Værtshus. Værten skulde have sine Guldfisk fra et Akvarium over i et andet. Til sidst var der en tilbage, men det var en smidig Satan, som blev ved at smutte. Statsmændene indgik et Væddemaal om, hvem der kunde fange Fisken. Hitler greb lynsnart til, men Fisken naaede alligevel at smutte fra ham. Saa var det Mussolinis Tur. Han tog en Stilet frem, Underlæben krængedes udefter, og han antog et morderisk Udseende. Stiletten blinkede, men Fisken blev ikke spiddet, fordi han ikke havde taget den Forskydning af Synsvinkel i Betragtning, som Vandet giver. Endelig var det Chamberlains Tur. Han bestilte en Kop Te. Derefter spurgte han, om han fik den Tid, han vilde, hvilket blev bekræftet. Langsomt og værdigt begyndte han med sin Teske at øse Vandet bort. Det tog Tid. Men han fik Fisken. Utroligt saa det gaar med Historier.

27. april 1940. V.V.V. 1944, s. 22. *Krigens Humor*, 1945, s. 26. *Hitler-Skæg*, 1945, s. 16. *Underjordisk Humor*, 1945, s. 84, hvor Mussolini er udeladt. *Vintergækker*, 1945, s. 41, hvor personerne er Daladier, Hitler og Chamberlain. *Okkupationshumor*, 1946, s. 147f., hvor Chamberlain er erstattet af Churchill.

³⁵ Christian Husum, kriminalreporter ved *Berlingske Tidende* og nær ven af og konkurrent til Bergstrøm.

[5] Stribolt stak Hovedet ind ad Døren og fortalte en af de sædvanlige Historier. Hitler, Göring og Goebbels havde i Polen faaet Lyst til at leve lidt bon og havde faaet fat i en Bonde med en Ko. "Hvad koster den?" spurgte Hitler "185 Zloty," svarede Bonden. De tre Herrer undersøgte deres Beholdninger. De havde hver især 15 Zloty. "Det bliver kun 45," sagde Bonden. "Saa beholder jeg min Ko." "Det ser du forkert paa," sagde Hitler. "Se nu her." Han skrev tre Gange 15 op under hinanden, og og talte først de tre Femtal sammen. Det blev femten. Derpaa overførte han dette Beløb til l-Tals-Rækken, idet han dog rigtigt nok efterlod et 5 Tal. Men talt sammen paa den Maade blev det til de 185 Zloty, som Bonden havde krævet. Bonden protesterede. Det var ikke rigtigt. Hertil svarede Hitler: "Saadan har vi regnet i Tyskland de sidste 5 Aar. Og saa er det rigtigt."

22. maj 1940. *Okkupationshumor*, 1946, s. 149f. i en anden version med en tysk soldat.

[6] Tage Christensen fortalte en lille Pudsighed.³⁶ Ind imellem det motoriserede Artilleri har Tyskerne ogsaa haft det gamle hestetruckne. Hestene var i mange Tilfælde nogle gamle skindmagre Krikker. En sønftig Københavner sagde, da han saa Hestene: "De hører nok til Ribbentroppe."

4. juni 1940. *Vingergækker*, 1945, s. 15. *Forbuden frukt*, 1945, s. 19 i ændret udgave.

[7] Næsh kom ind og fortalte mig en Historie fra Norge.³⁷ Paa "Chat noir" i Oslo optræder en kendt Skuespiller ved Navn Amble Næss. Besøget i Etablissementet er nok saa meget tysk som norsk. Ved en Forestilling en Aften kom han løbende ind med den ene Haand løftet som til Hilsen. Nogle af Tilskuerne blev desorienteret og hilste igen paa samme Maade. Hvorpaa Skælmesteren sagde: "Jeg er saa glad i Dag, for i Gaar hoppede jeg saa højt." Derpaa løb han ud igen. "Genhilsenerne" blev meget flove og forargede. Men det blev Teatret en dyr Spøg. Forestillingen blev forbudt i tre Dage.

12. juli 1940. Slot-Henriksen 2011, s. 273 i anden version.

[8] Jeg sad og palavrede lidt med Næsh. Han skrev Bogstaverne op, som anvendes paa de tyske Bilers Nummerplader: W.H. betød "wir hassen,"

³⁶ Tage Christensen, fotograf ved *Politiken*.

³⁷ Carl Næsh Hendriksen, journalist ved *Politiken*.

W.L. "wir lügen," og W.M. "wir mördern." Det maa være opfundet af en eller anden hadefuld Jøde.

20. august 1940. *Underjordisk Humor*, 1945, s. 21f., *Hitler-Skæg*, 1945, s. 9.

[9] Husums anden Historie var god, men ondskabsfuld. Efter sigende var den bleven fortalt paa Berlingskes Redaktion af Chefredaktør Svend Aage Lund. [redaktør ved Politiken Niels] Hasager skulde have ringet til ham og foreslaaet, at de to store Blade i Fællesskab skulde udskrive en Konkurrence om den bedste Kongesang. Sv. Aa. Lund havde studsende sagt: "En Kongesang! Vi har jo en Kongesang!" Hasager svarede: "Hvad er det for en?" Historien skal afsløre Hasager som Ignorant.

21. august 1940.

[10] Han [Næsh] stak mig følgende lille blasfemiske Aftenbøn i Haanden: "Fader Hitler, du som bor i Tyskland, ske din Vilje i England som i Frankrig, giv os i Dag vores daglige Ration og forlad din Uskyld, som du overtræder dine Løfter. Led os ikke ud i Sovjet, men frels os fra de Allierede, ti Riget er dit og Magten, men ikke i al Evighed. Heil." Den er lige til Koncentrationslejr.

23. august 1940.

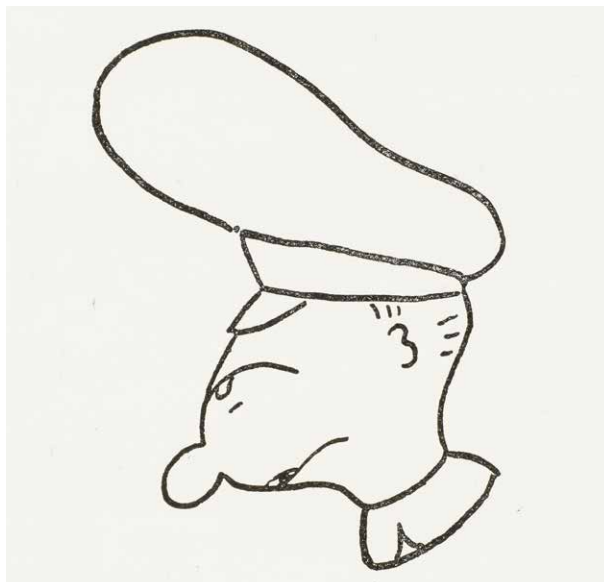
[11] Jeg fik Besøg af Frk. Ventegodt.³⁸ Hun fortalte mig en af de gængse Historier om Hitler og Göring. De to Mænd befandt sig i Ekkodalen og skiftedes til at raabe. Göring raabte: "Wir sind ein Volk im Waffen." Ekkoet svarede: "Affen." Hitler: "Wo soll der Krieg beginnen?" Ekkoet: "Innen." Goebbels: "Wer diktiert den Frieden?" Ekkoet: "Eden." [...] [12] Fru Lassen kunde ogsaa en Historie, som hun fortalte, da hun kom ind:³⁹ Man siger at Göring har faaet en Dragt af Cellofan. Det er godt. Hvorfor det, spørger man saa. Svaret: Saa faar man da endelig set noget Flæsk. Disse Historier er typiske. Antagelig opfunden af tyske Jøder.

29. august 1940. Nr. 11 i *Anekdoter*, 1941, s. 4 henlagt til indvielsen af det nye luftfartsministerium i Berlin, *Underjordisk Humor*, 1945, s. 93, hvor historien er henlagt til en rustningsfabrik. *Vintergækker*, 1945, s. 41 henlægger historien til Berchtesgaten. *Okkupationshumor*, 1946, s. 154 henlægger historien til Harz. Nr. 12 i *Krigens Humor*, 1945, s. 38 i ændret form.

³⁸ Grethe Ventegodt, medarbejder ved *Politiken*.

³⁹ Loulou Lassen, journalist ved *Politiken*.

Tegning fra 1940 i *Underjordisk Humor*, 1945, s. 22, som har samme ide som en tegning i Bergstrøms dagbog sommeren 1940 (Det Kongelige Bibliotek).

[13] Tips ringede til mig.⁴⁰ Efter en Palaver fortalte han mig følgende lille Historie: En tysk Ubaad mødte i Nordsøen et engelsk Kampskib paa 40.000 Tons. Ubaaden gjorde sig parat, affyrede Torpedoen, som traf, og Kampskibet sank. Torpedoen vendte uskadt tilbage. En pudsigt Maade at travestere de tyske Meldinger paa.

31. august 1940.

[14] Stribolt kom ind og fortalte mig en Historie om Poul Reumert. Han havde befundet sig i samme Sporvogn som Gunnar Niensens Hustru. Der var kommen et Detachment tyske Soldater forbi. Reumert havde skaaret Ansigter. Den tyske Officer havde entret Sporvognen og paatalt hans Ansigtsvridninger. Reumert havde sagt, at han var ved at indstudere en Rolle. Han var den og den. Officeren kunde maaske spørge en af de Tilstedeværende om det. Og saa havde Officeren maattet trække sig tilbage.

12. september 1940. *Underjordisk Humor*, 1945, s. 47f. Slot-Henriksen 2011, s. 273 i anden version.⁴¹

⁴⁰ V. Rauer Bergstrøm, kriminalreporter ved *Berlingske Tidende* og Bergstrøms søn.

⁴¹ Der er flere historier om Reumert, se bl.a. *Okkulationshumor*, 1946, s. 131f.

[15] Da jeg kom tilbage, snakkede jeg med Stribolt. Han fortalte om Seidenfaden, at denne havde gjort en sammenlignende Studie med Hensyn til nordisk Mentalitet. Af Revyerne var de norske mest frimodige overfor Tyskerne. Derefter kom de danske, og sidst de svenske. I et norsk Provinsblad havde der staaet: Vi udvider vor Udenrigstjeneste og bringer baade den tyske, den engelske og den franske Hærberetning. Herover blev Tyskerne rasende, de vilde ikke have de andres Hærberetning med. Næste Dag skrev Bladet: Vi maa indskrænke vor Udenrigstjeneste: Der er ingen. Men denne Meddelelse gjorde Tyskerne ganske perplekse. Næste Dag igen: Det er nu atter lykkedes at udvide vor Udenrigstjeneste. Bladet bragte saa den tyske Hærberetning med Tilføjelsen: Vi haaber ikke, at vore Læsere forlader os af den Grund...

17. september 1940.

[16] Husum fortalte ogsaa et Par norske Anekdoter. Paa en Kabaret var der bleven sagt: "Naar man har sagt A maa man ogsaa sige dolf." [17] En Dame havde nægtet at danse med en Tysker. Han havde sammenbidt spurgt, om det var, fordi han var Tysker? Dertil havde hun svaret: "Nej, det er fordi jeg er norsk."

20. september 1940.

[18] Ved 20 Tiden indfandt Næsh sig. Han medbragte en af de sædvanlige spøgefulde Historier. Denne Gang var det en, som havde rigeligt med Peber. En tysk Dreng havde i Skolen faaet til Opgave at skrive en Stil om Forskellen mellem Egoisme og Nazisme. Han spurgte sin Fader, der atter hentede Information paa højeste Steder. Hitler trak Faderen hen til Vinduet og viste ham en Bil. "Naar en Mand kører alene i Bil, saa er det Egoisme, men naar hele Tyskland kører, saa er det Nazisme." Saadan sagde Føreren. Tilfærdigvis traf Faderen paa Göring, og han syntes ogsaa, at han vilde indhente en Udtalelse fra denne. Göring sagde, efter at have peget paa en enlig Flyver: "Naar en enkelt Mand flyver i Luften, saa er det Egoisme, men naar hele Tyskland flyver, saa er det Nazisme." Faderen gik glad hjem og informerede sin Søn. I Skolen vilde Læreren saa høre, om Drengen havde forstaaet Opgaven. Drengen trak Læreren hen til Vinduet, men der var hverken nogen Bil paa Gaden eller nogen Flyver i Luften. Men saa faldt hans Blik paa en Invalid, og glad udbrød Drengen: "Naar en Mand gaar alene paa Gaden og Invalid, saa er det Egoisme, men naar hele Tyskland gaar paa Krykker,

saa er det Nazisme.” [19] Senere paa Aftenen kom Nielsen.⁴² Ogsaa han medbragte en Historie, som han havde diverteret dem med oppe i Ministeriet.⁴³ En Mand snakkede i et Tog til en tysk Officer og sagde: “Det er ogsaa forfærdeligt med Englænderne, som har gjort den nye Bombeopfindelse.” “Hvad er det for en Opfindelse?” spurgte Officeren forbavset. “Den kender jeg ikke.” “Jo. Englændernes nye Bombe bliver droppet fra 7 Meters Højde, den stopper op i 200 Meters Højde, før den gaar videre, og den træffer altid et Hospital.” Saadan fortælles og fortælles der. Gud ved, hvor Historierne kommer fra? Er det Jøderne der hævner sig?

1. oktober 1940. Nr. 18 i *Hitler-Skæg*, 1945, s. 70. *Løgn er ogsaa en Videnskab*, 1945, s. 19. *Krigens Humor*, 1945, s. 8. *Okkupationshumor*, 1946, s. 139 i let ændret version. Nr. 19 i *Krigshumor*, 1944, s. 19 i variant.

[20] Endelig fortalte Næsh, inden han gik, at han havde hørt den tyske Radio fra London. Efter de almindelige Meddelelser havde Speakeren sagt: “Achtung! Føreren vilde tale fra sin private Beskyttelseskælder.” Saa havde det lydt en Stemme, som Tilhørerne vilde have forsvoret tilhørte andre end Føreren. Det var bleven til de vildeste Løjer. Den falske Hitler havde sagt, at han i Stedet for Reaumure og Celsius vilde indføre det urgamle tyske Farenheit, derved vilde der kunne spares 4 % Varme. Han vilde ogsaa afskaffe Uger og Maaneder og kun lade det i tyske Aar gælde... Og Mussolini vilde man nok ogsaa faa Glæde af nu da Tysklands urgamle Venner Japanerne var kommen til o.s.v. o.s.v. Taleren, som havde haft alle Hitlers Betoninger, var med passende Mellemrum bleven afbrud af Heil-Raab. Spøgen var ikke alt for smagfuld, men den skal aabenbart vise, at Englænderne ikke har tabt Humøret.

13. oktober 1940.

[21] Næsh kom efter Strøbechs Bortgang med en af sine sædvanlige Historier. Der skal foretages en Husundersøgelse hele Evropa over hos alle Jøder. Man ønsker nemlig at finde Moses' Stav for ved Hjælp af den at komme tørskoet over Kanalen. [22] Næsh fortalte endnu en Historie af samme Kaliber. Et gammelt Ægtepar i Sydtyskland havde en Søn med i Krigens. Han plejede regelmæssigt at skrive hjem, men pludselig udeblev hans Breve. De gik til Præsten, det var i en katolsk Landsdel, og sagde, at nu maatte Sønnen sikkert være falden, hvorfor de gerne vilde bestille

⁴² Bernhard Nielsen, medarbejder ved *Politiken*.

⁴³ Udenrigsministeriets Pressebureau.

en Sjælemesse for ham. Det mente Præsten ogsaa var rigtigt. Men en af de følgende Dage hørte Ægteparret i den engelske Radio, at Sønnen var bleven taget til Fange. Nu vidste de ikke, hvorledes de skulde bære sig ad, for det maatte jo ikke komme frem, at de havde lyttet til engelsk Radio. Imidlertid blev de enige om, at de vilde fortælle Præsten, at de havde haft en Drøm, der tydelig viste, at Sønnen maatte leve endnu, og saa gik det jo ikke an, at der blev læst Sjælemesse for ham. Paa Vejen til Præsten mødte de først en Smed. Han fortalte, at han havde haft en underlig Drøm, den omtalte Søn var kommen ind i hans Stue, han troede ikke, at den unge Mand var død. De mødte andre af Egnens Beboere, og det viste sig, at de allesammen havde haft en Drøm, der maatte udtydes saaledes, at den unge Mand levede. Endelig kom de alle sammen til Præsten. Da ogsaa han havde haft den samme Drøm, saa blev man enige om, at lade Sjælemessen falde. Pointen i Historien er den, at de alle havde haft Næsen i den engelske Radio, hvad der er stor Fængselsstraf for. Derfor var de nødt til at drømme. En lidt langstrakt Historie, en for Mennesker med god Tid.

17. oktober 1940. Nr. 21 i V.V.V. 1944, s. 14 i en variant, i *Hitler-Skæg*, 1945, s. 64, i *Allieret Lune*, 1946, s. 30 og i *Forbuden frukt*, 1945, s. 189 i ændret version. *Okkupationshumor*, 1946, s. 149 i ændret version. Nr. 22 i *Løgn er ogsaa en Videnskab*, 1945, s. 26.

[23] Næsh fortalte en Historie: Paa Biograferne gaar der en Ufa-Film, en Ugejournal. I et af Teatrene var foregaaet følgende lille Begivenhed. Man havde set 50 store Bombeflyvere lette fra en Flyveplads i Frankrig. Næste Billede viste Bombeflyverne, der kom tilbage. Speakeren sagde: Her ser de samtlige Bombeflyvere vende tilbage med Undtagelse af en enkelt. En spids Drengestemme vel tilhørende et Bud lød: "Det skal du kraft knuse mig ikke være ked af Bessefar, den kommer nok til sidste Forestilling." Det er det Københavnerhumør, som Tyskerne ikke kan forstaa.

22. oktober 1940. *Krigens Humor*, 1945, s. 26. *Vintergækker*, 1945, s. 12 og *Latterfuglen*, 1945, s. 59f. i en let variant. *Okkupationshumor*, 1946, s. 124 i en variant. *Hitler-Skæg*, 1945, s. 10f. i tredje variant.

[24] Imens snakkede Tips og jeg sammen. Han fortalte en Historie fra Frederikshavn. En Original havde raabt med Sild paa følgende Maade: "Dejlig tykke Sild, lige saa tykke som Göring." Det kostede ham 10 Da-

ges Hæfte. Folk var spændt paa, hvorledes han vilde anbefale sine Sild. Det nye Raab lød: "Dejlig tykke Sild, lige saa tykke som forrige Gang."

27. oktober 1940. *Anekdoter*, 1941, s. 5, *Krigshumor*, 1944, s. 27 som tegneserie! *Løgn er ogsaa en Videnskab*, 1945, s. 13 (torsk på Amager). *Okkupationshumor*, 1946, s. 124 med den variant, at det foregår i Esbjerg og i stedet er makrel. *Hitler-Skæg*, 1945, s. 36 med den variant, at det foregår på Højbro Plads i København og i stedet er torsk.

[25] Stampen standsede mig og fortalte en Historie.⁴⁴ En dansk Baad mødte paa Vejen op til Norge en engelsk Ubaad. Danskerne fik 5 Minutter til at gaa i Baadene, og saa blev Skibet torpederet. De drev om i Baadene til de mødte et tysk Vagtskib. Kaptajnen paa dette Vagtskib spurgte, hvad der var sket. Ja, de var altsaa bleven torpederet og havde faaet fem Minutter... "Sludder og Vrøvl," udbrød Kaptajnen. "I Kattegat er der ingen engelske Ubaade. Dem har vi forlængst jaget væk. Her kan kun være Miner. Maa jeg saa faa den rigtige Forklaring." "Javel," sagde den danske Skipper, "Vi stødte altsaa paa en Mine, og den gav os 5 Minutter ..." En ganske sød lille Historie.

30. oktober 1940. *Den kolde Skulder*, 1944, s. 17.

[26] Stribolt kom igen og fortalte en Historie, som morede ham selv meget. Hasager var kommen ud fra sit Kontor og havde irriteret raabt: "Der er nogen, der har taget *Fædrelandet* fra mig igen." Frk. Ventegodt, sagde beklagende: "Har De ingen "Fædreland," Redaktør Hasager?" "Nej, jeg har ikke," hvæste Hasager arrigt.

1. november 1940.

[27][Under en frokost på "Stadil" med en vognmand:] Naturligvis undgik vi ikke den sædvanlige lille Sjøv-Historie. Hitler var interesseret i en Pige og var ked af, at det ikke blev gengældt. Han lod forhøre, hvad der var i Vejen. Pigen sagde at der var to Ting i Vejen, dels kunde hun ikke lide, at Hitler bar Haaret saa glat, dels syntes hun, at det var et daarligt Tegn for et Mandfolk, at der aldrig blev sagt noget ondt om ham. Hitler gik til Göring for at faa Raad. Hvad skulde han gøre? Göring svarede: "Det er let nok. Du skal bare give Pressefrihed, saa skal du se, hvor Haarene rejser sig paa Hovedet af dig over det, de siger om dig og saa er den klaret."

6. november 1940.

⁴⁴ Chr. Stampen, journalist ved *Politiken*.

[28] Nielsen kom hjem fra Ministeriet og fortalte en Historie. Göring havde foræret Hitler en Bil. Det var en flot Bil, som Hitler var meget glad for. Han kiggede paa den fra alle Leder og Kanter, og tilsidst slog han ogsaa Motorhjelman op. "Jamen Hermann, dog, der er jo ingen Motor i den." "Den faar vi slet ikke Brug for," svarede Göring, "fra nu af gaar det jo kun ned ad Bakke."

12. november 1940. *Vintergækker*, 1945, s. 43. *Allieret Lune*, 1946, s. 44.

[29] Stribolt kom ind og fortalte mig en ond, men ikke umorsom Historie. Finns fraseparerede Hustru, Sangerinden Fru Hoffmann, havde gaaet og vist et Hagekors frem, som hun bar et skjult Sted paa Bluselivet.⁴⁵ Hun er en i enhver Henseende letsindig Dame. Efter det med Hagekorset var hun bleven omdøbt i Skuespillerkredse til "Protektoratet Mähren."

16. november 1940.

[30] En fortalte mig en lille pudsig Anekdote fra Berlin, hvor han havde været i Besøg. En Mand erklærede, at han ikke var det mindste bange for Englændernes Luftangreb. Saa snart Alarmen lød, opsøgte han en Ven, der var Sergent, og saa skete der aldrig noget. Som bekendt lyder de tyske Meldinger altid paa: "Ingen militære Maal ramt." Noget Humør er der altsaa endnu i Berlinerne.

25. november 1940.

[31] Forchhammer kom ind med en Morsomhed.⁴⁶ I den engelske Radio paa Norsk var der bleven sagt følgende: "Fra Rivieraen meddeles, at franske Tropper ved den italienske Grænse har opslaaet følgende Plakat: "Til den græske Hær! Stop! Dette er den franske Grænse."" Selv om det formentlig er Løgn, saa er det ganske morsomt fundet paa.

2. december 1940.

[32] Jeg tog videre til Bogbinder Carl Lund, hvor jeg betalte en Regning. Hr. Lund fortalte mig en af de smaa Historier, der gaar rundt. Den lød saadan: Det tog Tyskerne to Maaneder at erobre Norge, Holland faldt

⁴⁵ Finn Hoffmann var journalist ved *Politiken*.

⁴⁶ Verner Forchhammer, journalist ved *Politiken*.

paa to Dage, Danmark paa to Minutter, mens Sverige blev ordnet ved Hjælp af en Telefonopringning.

14. december 1940.

[33] Nielsen kom tilbage ved 23 ½ Tiden. Han fortalte en lille tosset Historie, der verserer om Hitler. Han havde været hos en Spaakone. Hun havde spurgt han, om han havde Førerbevis? Jo, det havde han da. Konen sagde: Der vil blive Benzinmangel. De vil blive udsat for Aksebrud, og det ender med, at De mister Førerbeviset. Tja, saadan var Vittigheden.

4. januar 1941. *Løgn er ogsaa en Videnskab*, 1945, s. 7. *Vintergækker*, 1945, s. 48. *Hitler-Skæg*, 1945, s. 44. *Allieret Lune*, 1946, s. 10. *Latterfuglen*, 1945, s. 108f. *Forbuden frukt*, 1945, s. 183.

[34] Elsa var oppe, vi arbejdede med Bogen.⁴⁷ Hun fortalte en lille Historie, som hun havde hørt hos sin Moder. Den blev fortalt af en Gæst, en gammel Dame. Selvfølgelig er den komponeret, men den viser, hvorledes Folk prøver paa at tage Situationen med Humør. Ved et Stoppsted havde staaet en ganske lille tysk Soldat. Bagved ham stod en kæmpemæssig Flæskesjover. Denne havde haft ondt af den lille Soldat, som ikke saa let vilde kunne komme op ad det høje Sporvognstrin, hvorfor han havde taget ham under Armene og løftet ham op. Soldaten havde vendt sig om og sagt: "Danke schön!" "Naa, havde Flæskesjoveren sagt, "du skal til Damhussøen. Det er med en anden Linje." Hvorpaa han havde sat ham ned paa Jorden igen.

7. februar 1941. *Den kolde Skulder*, 1944, s. 12. *Vintergækker*, 1945, s. 15.

[35] Næsh kom og fortalte en af de sædvanlige Historier, som verserer. I Norge kalder man en 2 Kr. Seddel for en Quisling og en 1 Kr. Seddel for en Usling. Der gaar to Uslinge paa en Quisling.

15. februar 1941.

[36] Derefter fortalte Nielsen en meget grov Historie, som verserer paa Værthus: "Hvad er Clearing?" Svar: "Det er at sende 300 dejlige danske Køer til Tyskland og faa 300 grønne Svin tilbage."

17. februar 1941. *Latterfuglen*, 1945, s. 46 i let ændret udgave. *Det danske Smil*, 1945, s. 59 i ændret udgave.

⁴⁷ Elsa var Bergstrøms hustru.

[37] Næsh serverede en lille spøgefuld Historie: Fotograferne i Aalborg maa herefter kun tage Brystbillede af de uartige Piger. Hvorfor det? Fordi det er forbudt at fotografere Krigsmaal. [38] Kragh, Wilfred-Tilhængerens indfandt sig.⁴⁸ Han havde opfundet nogle Spil igen. Aabenbart for at live mig op fortalte ogsaa han mig en Historie: Göring mødte en Dag paa Gaden en Arbejder, der i hans Paasyn gav sig til at spænde Livremmen ind. "Hvorfor gør du det min Ven?" "Jeg tar mig et nyt Maaltid Mad," lød Svaret.

20. februar 1941. Nr. 37 er i *Underjordisk Humor*, 1945, s. 67, hvor historien er henlagt til Vesterbro i lidt ændret udgave.

[39] Næsh fortalte en tarvelig Historie: Hvad kan man sige om "d' Angleterre" med det sorte Korsflag? At det er Golgata foroven og Røverne forneden.⁴⁹

25. februar 1941. *Underjordisk Humor*, 1945, s. 17.

[40] Jeg snakkede atter med Fru Lassen. Hun havde talt med en Læge fra Fødselsstiftelsen. Der var fuldt besat af unge Piger, som skulde føde smaa tyske Soldater. Lægen havde tilføjet: "Der vil være Grund til snart at rejse en Statue uden for Hospitalet af – den ukendte Soldat."

26. februar 1941. *Den kolde Skulder*, 1944, s. 38 i en variant, hvor fødselsstiftelserne i Aalborg, Århus og København konkurrerede om anbringelsen af mindesmærket. *Underjordisk Humor*, 1945, s. 51.

[41] Simonsen fortalte ogsaa forskellige Smaahistorier dernede fra.⁵⁰ Hitler var gaaet op paa det højeste Bjerg. "Wer gehört die ganze grosse Welt?" raabte han. Ekkoet svarede: "Roosevelt!" "Wer diktiert den Frik eden?" Ekkoet: "Eden." Og saadan var der saa mange.[42] En anden paa Redaktionen fortalte følgende verserende Historie. I Holland var en tysk Officer kommen op i en Sporvogn. Det regnede, og Officeren var drivende gennemblødt. Konduktøren udbrød: "Hvad, er I allerede kommen tilbage?" (fra England). [43] Nielsen var oppe og overvære et Drengemøde i en Klub, der er startet i Forbindelse med "Fredag."⁵¹ Det var Drengene paa 10-12 Aar. Der var bleven vist dem Sportsfilm, ogsaa

⁴⁸ Kragh var en af Bergstrøms informanter på den politiske højrefløj, han hældede til Wilfred Petersens nazistiske parti.

⁴⁹ Værnemagten brugte Hotel "d'Angleterre" som kvarter, og hagekorset vajede over bygningen.

⁵⁰ Magnus Thing Simonsen, journalist ved *Politiken*.

⁵¹ *Fredag* var et tillæg til *Politiken*.

Filmen fra Landskampen mellem Tyskland og Danmark. Da Tyskerne marcherede frem med udstrakt Arm, raabte de smaa snottede Dreng: "Kan I komme ud!" Smaa Gryder kan aabenbart ogsaa koge. ...[44] Jacobsen fortalte en Historie.⁵² Paa en Fjeldvej i Norge kørte en Bil med to tyske Officerer. Oppe paa et farligt Sted faldt der to Skud, og de to Officerer sank døde om. Chaufføren standsede, og i det samme kom der en Gamling frem med et Gevær i Haanden. Til Chaufføren sagde han: "Er du norsk eller tysk?" Og i det samme hævede han Geværet. "Jeg er norsk, jeg," svarede Chaufføren. "Det er godt," sagde den Gamle og sænkede Geværet. "Kør saa ned og hent to til."

1. marts 1941. Nr. 41 i *Forbuden frukt*, 1945, s. 183f.

[45] Hendil var kommen tilbage fra Jylland.⁵³ Paa Fredericia Banegaard havde han set en Del Godsvogne, hvori der transporteredes ødelagte tyske Flyvemaskiner. Paa en af Vognene havde en vittig Mand skrevet med Kridt: "Alle vendte tilbage."

4. marts 1941.

[46] I øvrigt fortalte Bjerring en lille pudsig Historie, som en af Tyskerne [en Gestapomand] havde givet til bedste.⁵⁴ En Papegøje var dresseret til at modtage de store i Tyskland. Ved en Fest meldte Papegøjen da Göring kom: Generalfeltmarskal Göring, og da Goebbels kom: Propagandaminister Goebbels. Men da Himmler kom sagde den ingenting, men krøb ind bag et Skab. Først da Himmler var gaaet ind i et tilstødende Gemak, kom Papegøjen frem. Den sagde: "Faren er forbi, Gestapo er gaaet."

6. marts 1941. *Krigens Humor*, 1945, s. 48. *Hitler-Skæg*, 1945, s. 15.

[47] Nielsen fortalte en Historie, han lige havde hørt: Hitler var hos en Spaakone og skulde spaas og vilde bl.a. vide, naar han skulde dø. "Det bliver ikke til Paaske" grundede hun. "Det bliver heller ikke til Pinse." Pludselig gik der et Lys op for hende. Hun tilføjede: "Men saa meget kan jeg sige. Det bliver en Festdag."

7. marts 1941. *Hitler-Skæg*, 1945, s. 22. I *Krigens Humor*, 1945, s. 54 en variant.

⁵² Johannes Jacobsen, journalist ved *Politiken*.

⁵³ Leif B. Hendil, redaktør ved *Ekstrabladet*.

⁵⁴ Politikommissær C.M.J. Bjerring samarbejde i foråret med to tyske Gestapomænd ankommet fra Tyskland for specielt at arbejde med skibssabotagen i Frederikshavn i 1938. Sagen kan følges i dagbogen frem til dens stort anlagte publicering 8. juli 1941.

[48] “Den lille Aandsaristokrat [Ove Knudsen] nedlod sig dog til at fortælle en Historie: Et rapkæftet Cyklebud kørte langsomt forbi en tysk Soldat, der havde faaet fat i en dansk Mær. Budet sagde til Pigebarnet: “Pas paa Søster, at du ikke faar et Barn, du ikke kan forstaa.”

8. marts 1941.

[49] Krølle, Tjeneren [på “Stadil”], fortalte en lille morsom Historie. Med “Klipperen” fra Lissabon til Amerika var der Personer af de forskellige krigsførende Nationaliteter. Der kom undervejs noget i Vejen med Flyvemaskinen. Piloten lod trække Lod om hvem der skulde springe ud, for at Maskinen kunde blive lettet. Loddet faldt paa en Englænder. “God save the King!” raabte han og sprang ud. Noget efter var det galt igen. Ny Lodtrækning, og Loddet faldt paa en franskmand. “Vive la France!” raabte Franskmanden og forsvandt i Dybet. Man nærmede sig Amerika, men det blev nødvendigt endnu engang at lette Maskinen. Loddet faldt paa en Tysker. “Heil Hitler!” raabte Tyskeren – og smed en Italiener ud.

13. marts 1941. *Okkupationshumor*, 1946, s. 113f. *Forbuden frukt*, 1945, s. 190f.

[50] Rusland rører sig jo ogsaa. Vi drøftede Spørgsmaalet, men naturligvis faldt der ind imellem den uundgaaelige Historie. To Danskere havde moret sig med at tale Engelsk i en tysk Officers Paahør. Officeren havde henvendt sig til dem paa Engelsk og spurgte: “Er De Englændere?” Hertil havde de andre Svaret: “Er De?”

18. marts 1941.

[51] Tjener Krølle fortalte som sædvanlig en Historie, Der blev averteret efter et Bud til en Expres. I Annoncen stod tilføjet: Helst en Italiener. “Hvorfor det?” skulde man saa spørge. “Fordi Italienerne løber hurtigst,” vilde Svaret saa lyde.

22. marts 1941.

[52] Næsh fortalte en verserende Historie: I Afrikas Ørken sad der to Løver og var temmelig misfornøjede. Saa kom der en tredje til, den var ikke i bedre Humør. Sidstankomne spurgte hvad der var i Vejen med de andres Humør. “Aa,” sagde den ene Løve, “jeg har lige ædt en Tysker, og han var mager.” “Og jeg,” sagde den anden, “jeg fik fat i en Englænder, og han var noget af det sejeste, man kan tænke sig. Men hvad er du

ked af? “Jeg,” svarede Løve Nr. 3, “var efter en Italiener, men han løb saa stærkt, at jeg ikke kunde fange ham. Og han var ellers dejlig fed.”

3. april 1941. V.V.V. 1944, s. 18. *Den kolde Skulder*, 1944, s. 45 i mindre udviklet udgave. *Vintergækker*, 1945, s. 34 i let ændret version. *Allieret Lune*, 1946, s. 42 i let ændret version med tre løver.

[53] Schmidt, *Ekstrabladet*,⁵⁵ ringede og fortalte mig om en Artikel i *Fædrelandet* med et voldsomt Angreb paa Sigvald Kristensen, som blev beskyldt for at være Jøde.⁵⁶ I den Forbindelse kom Schmidt ind paa at fortælle en lille sjov Historie. I Norge gik en lille Dreng hos en Lærer, der hørte til Quislingerne. Læreren morede sig hver Dag med at spørge Drengen, hvorledes hans Fader og hans Moder og andre Slægtninge havde det, idet han ved hver Forespørgsel tegnede en krum Næse i Luften. Drengen blev ked af det og talte med sin Fader. Denne gav ham Raad, som han fulgte. Den følgende Dag optraadte Læreren paa samme Maade. Men saa blev det Drengens Tur. Han spurgte først Læreren, om det ikke var rigtigt, at der var indkvarteret Tyskere i hans hjem? Jo, det var rigtigt nok, svarede Læreren. Derefter spurgte Drengen ligesom Læreren, hvorledes Lærerens Søster, Moder og andre kvindelige Slægtninge havde det, idet Drengen hver Gang ligesom Læreren tegnede en Bue i Luften, men ikke oppe ved Ansigtet, men nede ved Maven. Saadan var Historien.

5. april 1941.

[54] Jeg fik Besøg af Herbert.⁵⁷ Han havde været henne i “Den glade Enke.” Der var et Par aktuelle Morsomheder. En af de Optrædende Holger Bjerre havde sagt: “Der er en Øjensygdom her i Landet, som ytrer sig paa den Maade, at naar man ser grønt, saa ser man rødt.” Haandklap og Bravo. [55] En anden Vits. Skuespilleren havde været med Toget og ærgret sig over, at der var saa knapt med Sæbe. Men saa havde han sagt til sig selv: “Det er ikke saa underligt, at Statsbanerne sparer paa Sæben, for der skal meget til, naar Knutzen til sin Tid skal vaskes ren.”⁵⁸

16. april 1941.

⁵⁵ Journalist Nicolai Schmidt.

⁵⁶ Sigvald Kristensen, journalist ved *Social-Demokraten*.

⁵⁷ Herbert Steinthal, journalist ved *Politiken*.

⁵⁸ P. Knutzen var DSB's generaldirektør, formand for Dansk-Tysk Forening og førte sig endnu ved denne tid frem som “den nye tids” mand.

[56] Oppe paa *Politiken* havde [vi] forresten faaet en grotesk Skrivelse fra Oskar Petersen.⁵⁹ Han vilde levere et Bidrag til mit Samleværk om Kri-gen.⁶⁰ Om jeg vidste, hvorfor Slagtere og Spækhøkere ikke mere maatte have de flotte Vinduer? Grunden forklarede han saadan: "Forleden stod to tyske Soldater udenfor Ryholts Udstillingsvindue paa Værnedamsvej og kikkede paa dette Eldorado af Mad, og pludselig drattede de begge om og brækkede deres Ben. De var gledet i deres eget Mundvand."

17. april 1941.

[57] Ogsaa Oskar Petersen havde jeg i Telefonen., Han var vistnok be-ruset. Han havde en Historie fra en Bladhandler paa Raadhuspladsen. I Løbet af de sidste Maaneder havde Bladhandleren hver Dag haft Besøg af en Mand, som købte *Ekstrabladet*. Han blev staaende og læste Forsiden, hvorpaa han gav Bladhandleren Bladet tilbage. Til sidst kunde Bladhandleren ikke længere. Han spurgte, hvorfor han ikke kiggede videre i Avisen. "Det har ingen Interesse, det er en Dødsannonce, jeg søger." "Men Dødsannoncer staa jo inde i Bladet," indvendte den forbavsede Bladhandler. "Ikke den Dødsannonce, jeg søger," bemærkede Manden. Den vil staa paa Forsiden af Alverdens Blade den Dag Dødsfaldet sker."

18. april 1941. I *Løgn er ogsaa en Videnskab*, 1945, s. 8 og i *Krigens Humor*, 1945, s. 13 henlagt til Berlin.

[58] Foruden Elsa var Emil og Hertha [Rasmussen] paa Besøg samt de gamle Langes.⁶¹ Naturligvis blev der fortalt Historier. Göring havde under en Spadseretur truffet en Dreng med hvide Killinger. "Hvad hedder de Killinger, min Dreng." "De hedder ikke noget, men de er Nazister." Det Svar syntes Göring godt om. Han fik Hitler til lidt senere at lægge Vejen om ad den Kant. Hitler gjorde Drengen det samme Spørgsmaal. Drengen svarede: "De hedder ikke noget, men de er Socialister." Hitler for op. Før havde de jo været Nazister. "Ja," svarede Drengen, "men nu har de faaet Øjne at se med." [59] Den næste Historie handlede om Høns. Göring inspicerede Landvæsenet. I en Hønsegaard var der Masser af Korn. "Ja her gaar det jo godt," sagde han. I den næste Hønsegaard var der mange Høns, men næsten intet Korn. "Det er jo en alvorlig Historie," sagde Göring. "Nej, det gaar storartet," sagde Ejeren, "jeg driver bare Hønsene over til min Nabo, som har nok af Korn, saa er

⁵⁹ Oskar Petersen, journalist ved *Ekstrabladet*.

⁶⁰ Samleværket: Bergstrøms dagbog.

⁶¹ De nævnte var medlemmer af Elsa Bergstrøms familie.

de forsørget.” Göring nikkede: “Det var ret, saadan bærer man sig ad, naar man er en fornuftig Mand.”

24. april 1941. Nr. 58 i *Løgn er ogsaa en Videnskab*, 1945, s. 20. *Vintergækker*, 1945, s. 43f. og *Latterfuglen*, 1945, s. 64f. (hvor kattene bliver til demokrater).

[60] [Anonym beretning fra en Jyllandsrejse] De kender Historien om Vendelboen, der kom ind i en Kupé med lutter tyske Soldater. De sang deres forskellige Krigssange, og da de i Nærheden af en Station begyndte at synge Englandsvisen, rejste han sig og sagde ganske sindigt: Naj, saa maa a være kommen i forkert Tog, for der skal a et med hen.”

24. april 1941. *V.V.V.* 1944, s. 25 i to varianter, hvor de rejsende skal til henholdsvis Bygdø og Vojens. *Vintergækker*, 1945, s. 23 i en kraftigt ændret udg., hvor soldaterne marcherer og synger på Østergade i København.

[61] Ind imellem fortalte Emil [Rasmussen] en af de gængse Vittigheds-historier. En gammel Kone i Hamborg havde faaet Besøg af en Mand med en Sæk Kartoffler. “Den er til Dem,” sagde han. “Nej,” svarede hun. “Jeg har ingen Penge, og der er ingen, der forærer mig noget.” “Jo, der er,” sagde Manden. “Det gør ham her, han hedder Hitler.” Og saa gav Manden hende sammen med Kartofflerne et Billede af Hitler. Nogen Tid efter kom der en Mand med en Sæk Koks til hende. Det samme gentog sig. Hun havde ingen Penge, og ingen forærede hende noget. “Jo,” svarede Manden. “Det gør ham, du har hængende paa Væggen der, Hitler.” “Lad nu være,” sagde den gamle Kone. “Han der har ingen Koks. Det er jo Kartoffelmanden.” Det er en af de Historier, som Folk, der har arbejdet i Tyskland, har bragt med hjem.

27. april 1941. *Anekdoter*, 1941, s. 4.

[62] [Fra Næsh:] Og saa fik jeg en af de sædvanlige fjollede Historier, der dog vist maa betegnes som Dagens Smil: Hitler har givet en Gave til Mussolinis Officer. Hvad er det for en Gave? En Samling Flugtstole. Ak ja.

1.maj 1941. *V.V.V.* 1944, s. 17 i let variant. *Løgn er ogsaa en Videnskab*, 1945, s. 16 i en variant.

[63] Senere kom Nielsen med en stor fortrolig Konvolut. Den var fra Oskar og indeholdt en af hans sædvanlige harske Vittigheder.⁶² Han skrev “Kære Vilhelm! Kender du den? En Nordmand, der havde med

⁶² Oskar Petersen.

Fisketransporterne at gøre i en norsk Vestkystby, kom en Dag op og skændes med den tyske Værnemagts Repræsentant i Havnen. Grundlaget for Sammenstødet var Uoverensstemmelse med Hensyn til Opfattelsen af Hurtighed. Under Raseriets Kulmination raabte Tyskeren: "Saadan en Idiot! Hvis man skar dig op vilde man se, du vrimler med Torsk." Hertil svarede Nordmanden: "Javist, og naar man saa flængede Torskene op vilde man se, de myldrer med Tyskere." Please. Oskar. [64] Næsh kom paa Besøg og havde en Historie med. En Mediciner, som gjorde Tjeneste paa Fødselsstiftelsen, sagde, at Pigerne i denne Tid ikke var alt for vilige til at opgive, hvem der var Barnefader. Tavsheden kunde dog som Regel udlægges saaledes, at de havde været for nær ved en Tysker. Men man skulde jo gerne have Beviset. Men nu havde man fundet paa en videnskabelig Prøve. Man [satte] Børnene, hvis Fædre man vilde vide noget om, i Vand. Og var det smaa Tyskere saa krympede de, fordi der var Celluld i dem." I al sin Tossethed ikke uden Lune.

6. maj 1941.

[65] Sabroe kom ind og slog en Palaver af.⁶³ Han fortalte en af de sædvanlige Spøgg-Historier. En Nordmand havde faaet et Par nye Støvler. En anden Nordmand spurgte "Hvor har du dog faaet de nye fine Støvler fra?" "Aa," svarede første Nordmand, "det er ikke saa svært, jeg gaar bare om Aftenen ned i Havnen og vælter en Tysker i Vandet og tager hans Støvler. Nogle Dage senere kom første Nordmand for at besøge anden Nordmand. Ude i dennes Gang stod ikke mindre end 11 Par Støvler. "Hvad skal du dog med alle de Støvler?" spurgte første Nordmand forbavset. "Det ved jeg heller ikke," svarede anden Nordmand, men det er ikke saadan i Mørke at finde det rigtige Nummer."

7. maj 1941. V.V.V. 1944, s. 30. Let ændret version i *Latterfuglen*, 1945, s. 59.

[66] Derefter fortalte Næsh en af de sædvanlige verserende Historier, dvs. det var nu en gætte Gaade-Historie. Han: "Har De hørt at Hess er kommen til England for at sælge Billetter?" Jeg: "Hvad er det for nogen Billetter?" Han: "Det er til en særlig Forestilling han giver, noget, der kaldes en Tvangsforestilling."⁶⁴

15. maj 1941. *Anekdoter*, 1941, s. 1, En meget ændret udgave i *Vintergækker*, 1945, s. 29.

⁶³ Povl Sabroe (Den Gyldenblonde), journalist ved *Politiken*.

⁶⁴ Efter at Rudolf Hess, Hitlers stedfortræder, 5. maj 1941 hemmeligt var fløjet til England, affødte det en del humor.

[67] Jeg var inde hos Fru Lassen. Hun morede sig over en lille sandfærdig Historie, som viser, at de rapkæftede Cyklebude ogsaa læser Avisen (Hess-Affæren) og bruger Ordene fra Avisen i deres egen lave Sfære. En ældre Mand havde ikke kunnet bestemme sig for, om han vilde frem eller tilbage. Budet raabte: "Hvad er den af, Bessefar? Lider du af Vrangforestillinger?"

17. maj 1941.

[68] Stribolt fortalte en lille Historie. En tysk Soldat var kommen paa et Hotel med en Pige. Portieren spurgte: "Ist es Ihre Gathin?" Soldaten svarede: "Nein, das ist mein Surro-Gathin."

3. juni 1941.

[69] Stampen kom ind og afleverede en lille Historie: "Ved du, hvad DNSAP betyder?" "Ja, i Almindelighed, men ikke i Særdeleshed," svarede jeg. Han grinte: "Det betyder, "De naar Saten'me aldrig Petrograd." [70] Han havde endnu en Historie: "Hess har faaet Navneforandring, han hedder kun He. Og hvorfor tror du? Fordi SS staar ikke mere bag ham."

31. juli 1941.

[71] Stampen fortalte mig et Par Historier. Churchill talte om Krigens Udsigter paa sin sædvanlig aabenhjertige Maade: "I 1941 tager Tyskerne Rusland, i 42 Lilleasien, i 43 Afrika, og i 44 tager Italien – Malta." [72] Den næste Historie: Göring var ude og inspicere Vaabenindustrien. Bag efter spurgte han en af Lederne om de politiske Tilstande paa Fabrikken. "Hvor mange Kommuniste er her?" "Man maa desværre regne med 40 %, Hr. Generalfeltmarskal." "Og af Social-Demokrater?" "60 %, Hr. Generalfeltmarskal." "Men saa er her jo slet ingen Nazister!" "Jo, det er her da rigtignok, Hr. Generalfeltmarskal, det er vi jo alle sammen." [73] Da Nielsen indfandt sig, havde ogsaa han en lille sjov Historie. Hitler havde en Aften forklædt sig og var gaaet ud i Byen for at sondere Stemningen. Han gik hen til en Mand og spurgte: "Hvad synes De om Hitler?" "Tys, tys," sagde Manden. "Kom med." Han førte Hitler gennem mange Gader op i en lille Lejlighed, som han undersøgte omhyggelig. "Maa jeg saa høre, hvad De mener om Hitler?" spurgte Hitler utaalmodigt. Manden gik tæt paa ham, satte Munden til Hitlers

Øre og hviskede: "Jo, jeg synes skam rigtig godt om Hitler." Han var bange for, at nogen skulde høre det.

4. august 1941. Nr. 71 i *V.V.V.* 1944, s. 18 og i *Allieret Lune*, 1946, s. 55. Nr. 72 i *Løgn er ogsaa en Videnskab*, 1945, s. 19f. Nr. 73 i *Løgn er ogsaa en Videnskab*, 1945, s. 8. I *Okkupationshumor*, 1946, s. 156 i let ændret version.

[74] Da jeg gik paa Bladet mødte jeg en Bankmand, jeg kender fra Amager Banken. Han fortalte en lille Pudsighed. Der var faldet en Messerschmidt ned i Skotland. Da man sagde til en af de Indfødte, at det var en Messerschmidt, svarede den Paagældende: "Javist, det er en "Hess-har-smidt"".

11. august 1941.

[75] Stribolt kom ind og spurgte, om jeg vidste, hvad V.V.V. betød? Jeg svarede: "Det betyder vel formodentligt: Vi vil vinde." "Ja," svarede han, "det er, naar der er Tale om England. Men hvad betyder det, naar der er Tale om Tyskland?" Jeg rystede paa Hovedet. "Det betyder," sagde han: "vi vader videre".⁶⁵ [76] I Forbindelse med V.V.V.-Historien fortalte Nielsen, at der mellem Bude var en særlig Hilsen. Man satte Fingeren til Kasketten og sagde: KLUP. Broderen havde sagt det engang, og Nielsen havde spurgt, hvad det betød. "Ved du ikke engang det!" udbrød Niensens Broder overrasket: "Det betyder selvfølgelig: Kongen leve uden Pakket."

16. august 1941.

[77] Stribolt kom ind og sagde: "Davs!" Jeg svarede: "Goddag, du søde." "Saadan siger man ikke," fortsatte han smilende, "Davs betyder: De Allierede vil sejre." ...[78] Nielsen fortalte en lille Historie. Hitler søgte Audiens hos Churchill. Denne var optaget. Tjeneren fik Hitlers Visitkort, hvorpaa der stod: A. Hitler. I Ventetiden sad Tjeneren tankeløst og legede med en Saks, og herunder kom han til at klippe Bogstaverne fra hinanden. Da Churchill var klar og skulde have at vide, hvem der ønskede Audiens, kom Tjeneren i Forlegenhed, fordi Bogstaverne i Navnet laa hver for sig. Han mente dog nok at kunne klare den og satte Bogstaverne sammen efter sit Hoved. Det blev til "The Liar" (Løgneren).

⁶⁵ Her hører det med til historien, at tyskerne i sommeren 1941 havde iværksat deres egen VVV-propaganda, se værnemagtspropagandaofficer Daubs indberetning 28. juli 1941 (John T. Lauridsen: Tyske stemningsindberetninger fra Danmark 1940-42 (kommende)).

“Naa, ham kender jeg godt!” udbrød Churchill “lad ham bare vente.” ... [79][Næsh:] En Mand havde meldt sig som SS-Frivillig, altsaa en Dansker. Lægerne kiggede nærmere paa ham. Om han var syg, han havde takkede Tænder. Nej, overhovedet ikke. Om han da heller aldrig havde været det? Jo, som Barn havde han haft engelsk Syge. Da grinte Tyskerne over hele Hovedet.

18. august 1941.

[80] Næsh fortalte en anden Historie, som han havde hørt af en Mand, der lige var kommen hjem fra Lybæk. Englændere har mange Gange Bombet Byen, men de har lige saa ofte fløjet hen over den paa Vej til Berlin. En Nat kastede Englænderne ikke Bomber i Lybæk men Løbesedler. Paa dem stod der: “I Aften er det ikke jer men det er den Tykke.” Underforstaaet Göring. De engelske Flyvere har stadig Raad til at lege. Det er typisk engelsk.

21. august 1941.

[81] Lange-Nielsen, der er hjemmehørende i Aalborg, fortalte ogsaa, at Børnene derovre, naar de hørte Tyskerne synge: Wir gehen nach Engelland [raabte] “Hils Hess!”

22. august 1941. *Den kolde Skulder*, 1944, s. 8 (variant). *Løgn er ogsaa en Videnskab*, 1945, s. 16 (variant). *Hitler- Skæg*, 1945, s. 22f. *Forbuden frukt*, 1945, s. 158.

[82] Stampen gav en af de verserende Smaahistorier til bedste. Læreren i en tysk Skole havde lært Børnene, at de efter Aftenbønnen skulde tilføje: Og Gud ske Lov for Hitler. En lille Pige spurgte: Men hvad skal vi saa sige, naar han dør? Læreren blev et Øjeblik forvirret. Derpaa sagde han: Saa kan I nøjes med at sige Gud ske Lov.

3. september 1941.

[83] Tom fortalte et Par smaa pudsige Historier.⁶⁶ I en tysk Skole havde en Lærer spurgt, hvad nogle Elever hed. En sagde, at han hed Siegfried. Det var da et godt tysk Navn. En anden havde sagt, at han hed Hermann. Ogsaa dette Navn havde vundet Lærerens Bifald. Omsider henvendte han sig lidt trøsig til en lille Jødedreng. Denne rystede ved Spørgsmaalet

⁶⁶ Tom var forfatteren Tom Kristensen, som var en af Bergstrøms bekendte. Bergstrøms hjalp ham bl.a. et par gange ud af detentionen, og Tom Kristensen kvitterede ved bl.a. Bergstrøms runde fødselsdage med at skrive om ham.

over hele Kroppen, at alle de tilstedeværende mente, at han vilde sige saadan noget som Moses. Men Drengen sagde: "Jeg hedder bare Adolf."

15. september 1941.

[84] Endelig fortalte Husum mig en lille pudsig Historie: "Naar to Tyskere skyder to Russere, og naar to Russere skyder to Tyskere, hvad sker der saa?" Jeg kunde ikke finde et passende aandfuldt Svar. Husum sagde: "Saa vinder Englænderne."

17. september 1941.

[85] Endelig fortalte Heltberg om en Iagttagelse.⁶⁷ Paa et Plankeværk paa Nordre Fasanvej havde en skrevet med Blyant: "Gid Fanden tage Hitler." Nedenunder var der med en anden Skrift skrevet; "Jeg vil ikke have ham, ærbødigst Fanden."

30. september 1941. *Krigshumor*, 1944, s. 25. *Den kolde Skulder*, s. 24 (som tegning). *Underjordisk Humor*, 1945, s. 101. *Vintergækker*, 1945, s. 13 i en let variant. I *Krigens Humor*, 1945, s. 19 og i *Hitler-Skæg*, 1945, s. 22 henlagt til Esbjerg.

[86] Det næste Besøg, jeg havde, var af en Dame. Hun fortalte følgende Historie, som hun paastod virkelig havde tildraget sig. Det var ved en Middag i en af de sønderjyske Byer. To præsenterede sig for hinanden. Den ene sagde: "Mit Navn er Sehested ... altsaa ikke ham fra Broholm." Den anden: "Mit Navn er Finck, men altsaa ikke Renthe."⁶⁸ [87] Ogsaa lille Herbert havde en Historie at fortælle. Tyskerne er ved at faa nye Mønter af Staal. Tyskerne siger (det er dog vist kun den mindre Del): 1 % Krupp Stahl og 99 % Diebstahl.

30. september 1941.

[88] En Mand, der indfandt sig paa Redaktionen, fortalte følgende Historie, som han skulde have hørt af en Tysker, der lige var kommen hertil fra Berlin: To Ligbærere kom ind paa en Restaurant og forlangte et Glas Øl hver. De var meget trætte. De kom fra en besværlig Begravelse. Hvem det var, de havde sænket i Jorden? "Goebbels" svarede den ene af Ligbærerne. "Ved I ikke, at han er begravet i Dag." "Jamen Goebbels, han er da kun en lille Mand." "Det er han, men vi maatte hæve og sænke

⁶⁷ Svend Heltberg, juridisk medarbejder ved *Politiken*.

⁶⁸ De to, der præsenterede sig for hinanden, ville undgå at blive forvekslet med henholdsvis den nazistisk orienterede godsejer Jørgen Sehested til Broholm og den tyske rigsbefuldmægtigede Cecil von Renthe-Fink.

ham 36 Gange, saa stærkt var Bifaldet.” [89] En anden Historie kaldte han en Virkelighedsbegivenhed. Paa en Sporvogn stod under Mørklægningen en meget besoffen Mand. Paa et temmelig udvisket Sprog forlangte han at faa en Omstigning til Linje 2. Den han henvendte sig til, var en uniformeret Mand, men ikke netop Konduktøren. Da den fulde stadig vilde have Omstigningen, sagde den Uniformerede paa et lidt mangelfuldt Dansk: “Jeg er ikke Konduktøren. Jeg er tysk Marineoficer.” “Uha, uha,” udbød den Fulde, “saa er man altsaa kommen med en Undervandsbaad.”

5. november 1941. Nr. 89 er i *Krigshumor*, 1944, s. 8, *Den kolde Skulder*, 1944, s. 11. *Underjordisk Humor*, 1945, s. 28f. en variant.

[90] Næsh's Broder kom op og fortalte et Par Smaahistorier af humoristisk Beskaffenhed.⁶⁹ En norsk Pige var bleven gravid. Hendes Far spurgte: “Er det med en Nordmand?” “Nej,” svarede Pigen. “Er det med en Tysker?” “Nej?” Faderen funderede et Øjeblik: “Ja, men med en Englænder kan det da ikke være, for de trækker sig altid tilbage, før det er for sent.” Ikke helt artig. [91] Historie Nr. 2 indledtes med følgende Spørgsmaal. Om man vidste, hvorfor Italienerne ikke holdt Jul i Aar? Jo for Josef var ved Fronten, Maria ved Hjemmeværnet, Barnet i Krybben var evakueret og Krybben tom. De tre Vismænd var sat i Koncentrationslejr, saa kun Æslet var tilbage, og det var der da ingen Grund til at holde Jul for. Ak ja, saadan er der saa meget.

13. november 1941.

[92] Han [Kesse] gav til bedste en af de sædvanlige Historier, der er i Omløb.⁷⁰ Her er den: Da Hitler og Stalin endnu var Venner, mødtes de engang og besluttede at prøve deres respektive Folks Intelligens. Der blev udvalgt to tilfældige Soldater, en Tysker og en Russer. De blev præsenteret for en Væg, hvorpaa der hang tre Billeder, i Midten Kristus og paa hver Side Hitler og Stalin. Hitler spurgte sin Soldat, hvem disse tre Billeder forestillede. Tyskeren svarede rigtigt, og Hitler var tilfreds. Russeren smilte genert, da det var hans Tur, og havde ikke Lyst til at svare. Stalin maatte opfordre ham paany. Omsider svarede Russeren: “Naturligvis kender jeg Kristus, men jeg havde aldrig troet, at Røverne saa saadan ud.”

28. november 1941.

⁶⁹ Walter Næsh Hendriksen.

⁷⁰ Kesse var Bergstrøms bror C.F. Bergstrøm, fuldmægtig ved Gyldendal.

[93] Ved 20 Tiden kom Herbert ind og var hyggelig. Han fortalte et Par Smaaavtser fra Demonstrationsdagene.⁷¹ En fuld Mand havde spurgte Demonstranterne, hvad det hele egentlig var for noget. Man gav ham en Forklaring om, at man ikke vilde vide af Anti-Kominternpagten. Han sagde: "Den er jeg mægtig med paa," hvorpaa han spadserede lige op i en Politibil. [94] Den anden Historie: En Kontorist var udebleven fra sit Kontor i flere Dage. Da han kom tilbage spurgte man ham, hvor han havde været henne. Manden stammede. Han havde været paa Raadhuspladsen og saa var der kommen en Betjent, og han vilde have sagt, "jeg skal hjem", men han naaede ikke videre end til ska-ska-ska. Saa havde Betjenten taget ham med de Ord: "Ja den er go' med dig, Scavenius, hva'" Og saa anholdtes han.

1. december 1941.

[95] Stampen kom ind og fortalte en kostelig Historie. Han sidder i Oplysningscentralen. En Mand havde ringet og spurgt, om Hitler talte endnu og hvad det var han snakkede om. Manden ringede vistnok fra en Restaurant, i hvert Fald var han vist lidt besoffen. Stampen fortalte ham, at Tyskland havde erklæret Amerika Krig. Manden udbrød: "Ja, det skider jeg sgu paa. Har han ikke sagt noget sensationelt."

11. december 1941.

[96] Næsh fortalte forskellige Historier, som han havde hørt af en Nordmand. Oppe i Oslo i "Chat Noir" optraadte en meget populær Komiker ven Navn Ross. En Aften var han kommen frem foran Tæppet med sin eget Ansigt, men forklædt som den norske Konge og i samme Gangart og med samme Holdning. Folk havde straks været med. Da han var kommen over paa den anden Side Scenen havde han stukket Hovedet frem og sagt: "Vil I ha mig igen!" Vild Jubel. Tyskerne havde suspenderet ham en Tid. Da han atter optraadte havde han fundet paa et nyt Nummer. Han var kommen ind med en lang Kæde efter sig, og han havde sagt, at der var en Hund i den anden Ende, og den kaldte han Terboven. Men han kunde ikke faa Terboven frem. Han var saa menneskesky, han vilde ikke vise sig for Folkets Øjne. Atter Jubel, atter maatte Ross holde sig fjernt fra Scenen et Stykke Tid. Nu havde han fundet paa et Tric, som fik Lov til at passere, og som alligevel morede. Han trillede ind paa Scenen paa en gammel høj Cykle, der var forsynet med en nyt

⁷¹ Demonstrationerne i København 25. november mod Danmarks tilslutning til Antikominternpagten.

krumbøjet Styr. Han lavede Narrestreger, Folk grinte, og Ross sagde: "Er det Styret I griner af."

23. januar 1942.

[97] Og Tips fortalte et Par Anekdoter af den sædvanlige Art. En Jøde blev hentet i Fængslet af en SS Mand. Han skulde skydes, men først maatte han grave sin egen Grav. Til det sidste tiggede og bad han, om han ikke maatte slippe. Omsider sagde SS-Manden: Det er lige meget, du skal faa Lov til at slippe, hvis du kan sige mig, hvilket af mine Øjne, der er af Glas. Jøden stirrede som en vild paa ham: "Det er det venstre." "Det var Satans!" udbrod SS-Manden, "nu har jeg haft Glasøjet i 15 Aar, og der er ingen, der har kunnet opdage, at jeg havde det. Hvordan kunde du straks finde ud af det?" "Det var ikke saa svært," svarede Jøden, "for i Modsætning til det højre er der saadan et menneskeligt Glimt i det venstre Øje." [98] Den anden Anekdote: En Mand med et meget langt Skæg var kommen op til Himmeriges Port og vilde indlades. Han havde den Frækhed at sige til Skt. Peder, at det var ham selv, Manden, der var Skt. Peder. Der opstod en stor Diskussion. Og den rigtige Skt. Peder var til sidst ved at tvivle [paa] sin Identitet. Fuldkommen forvirret løb han ind til Vorherre og sagde, at der stod saadan en fræk Herre derude og sagde, at han var Skt. Peder. "Det skal du ikke bryde dig om," svarede Vorherre. "Nede i Berlin gaar der en Mand med et lille Skæg under Næsen og tror, at han er mig." Der sværmer et Utal af den Slags Historier. Ikke mindst for Tiden, hvor de saa kommer fra.

5. februar 1942. For nr. 98 se nr. 121.

[99] Fru Lassen kom ind. Hun fortalte om en tysk Bog, der var oversat til Svensk. Den handlede om den tyske Humor, og Forfatteren var gaaet grundigt til Værks. Han talte om Hamburger Humor, Berliner Humor o.s.v. Og saa anførte han nogle Eksempler. Nu er det ogsaa lykkedes at lave Smør-Ersatz. Det sker ved Hjælp af Gødning. Ersatzen ligner i sin Konsistens ganske Smørret, det eneste, det Kniber med, er Lugten. [100] Historie Nr. 2. En Kvinde og hendes Datter havde været ude paa Krematoriet og hente Husfaderens Aske. Det var glat Føre. Først faldt Konen, derefter Datteren. Men Datteren tog, saa snart hun var kommen paa Benene, resolut Urnen og strøede Asken ud paa den glatte Vej, saa at man ikke risikerede at falde: "Færdig med Pieteten," sagde hun. Ja, det var altsaa Eksempler paa tysk Humor.

10. februar 1942.

[101] En af Medarbejderne fortalte mig en lille Historie. Danske Frivillige, som var kommen hjem paa Orlov, havde siddet i Kupé for sig selv gennem Jylland. En Jernbanefunktionær havde tilladt sig at hænge et Skilt uden paa Døren fra en anden Kupé. Paa Skiltet stod: Hundekupé.

20. februar 1942.

[102] Stribolt kom lidt senere og fortalte en lille Ting, som han havde hørt af en norsk Pige. Nordmændene kaldte Sverige for Transitania, Danmark for Underdania og Tyskland for Kleptomania.

24. februar 1942. *Underjordisk Humor*, 1945, s. 20 i en variant.

[103] Der var en, der kom og fortalte mig en Historie. En Dame i Bredgade – hun var Krøbling – havde stukket en Krykke saadan frem, at en tysk Officer var faldet. Han var bleven rasende, men havde dog taget det pænt. Endog hjulpet hende til Rette og til sidste gjort Hønnør. En Betjent var kommen til og havde sagt: “Det slap De godt fra. Det er ellers en farlig Ting.” “Naa,” havde Damen svaret i en meget rolig Tone. “Det er den tredje i Dag.” Hel sandsynlig lød Historien ikke. Saadan ligefrem som Sport. Der forlyder noget lignende fra Norge, saa der er vist snarere Tale om et “Vandresagn.” Og en Ønskedrøm.

27. februar 1942. *Den kolde Skulder*, 1944, s. 19 henlagt til Vesterbrogade. I *Latterfuglen*, 1945, s. 7 i en variant henlagt til Kompagnistræde.

[104] Oppe paa Bladet fik jeg serveret en lille Historie. Hollands Dr. Meissner var kommen op paa en hollandsk Redaktion for at præsentere sig.⁷² Da han stod overfor Redaktionssekretæren sagde han, idet han strakte Armen ud: “Heil Hitler!” Redaktionssekretæren strakte ogsaa Armen ud, men sagde: “Heil Rembrandt!” “Hvad siger De!” udbrød den hollandske Meissner, “Gør De Nar? Det er en meget uheldig Indledning.” “Jeg gør slet ikke Nar,” svarede Redaktionssekretæren, “men Rembrandt er nu vores største Maler.”

1. marts 1942. *V.V.V.* 1944, s. 20.

[105] Stampen fortalte en lille Historie. Man vilde prøve at indføre Heil-Hilsenen i Norge, gik det, vilde man indføre den i Holland, gik

⁷² Gustav Meissner var tysk presseattaché i København og kendt men ikke elsket blandt pressefolkene.

det ogsaa saa i Frankrig, og var der endelig ogsaa Held med det sidste, ja saa vilde man forsøge, om det kunde lade sig gøre i – Hamburg.

10. marts 1942.

[106] Heltberg kom ind og underrettede mig om en Værnemagtsdom. En Pige havde i Foraaret 1941 siddet paa “Gjerulffs System” og sunget nærmest for sig selv følgende Vers, der stod anført i Sagen:

Hvem sidder der bag Skærmen
 med Bøssen under Kind,
 med Hagekors paa Armen
 og Nazi i sit Sind.
 Det er saamænd Hr. Hitler,
 det store dumme Svin,
 han vader rundt i Tyskland
 og gør sig selv til Grin.

Arthur Andersen ved Byretten havde den 13. Januar 1942 idømt den 32aarige Arbejderske 80 Dages Hæfte.⁷³ Hun havde appelleret til Landsretten, som den 16. Marts havde forandret Dommen til 60 Kr.s Bøde.

18. marts 1942.

[107] Næsh indfandt sig. Han havde ganske vist reportagemæssigt fri, men han skulde passe Flyvestoffet. Han fortalte en Historie, han havde hørt. Der var 3 Ting, en Tysker kunde være nemlig 1) Intelligent, 2) Ærlig, 3) Medlem af Partiet. Alle tre Ting paa en Gang kunde han ikke være, men kun to af Tingene.

1 og 3 = saa var man ikke ærlig.

2 og 3 = saa uintelligent.

1 og 2 = saa ikke Medlem af Partiet.

22. marts 1942. *Krigshumor*, 1944, s. 17.

⁷³ Arthur Andersen var en kendt byretsdommer, der specielt var udpeget til at tage sig af domme i sager, hvor værnemagtsinteresser var på spil (spionage, sabotage, undergravende virksomhed), således lovliggørelsen af interneringen af de danske kommunister 1941, sagen mod Vilh. la Cour o.a. (Henrik Stevnsborg: *Politiet*, 1992, s. 310). I den konkrete sag mod den kvindelige arbejder, ville Heltberg vise de hårde domme, som Arthur Andersen gav for småforseelser, men at han ikke blev fulgt i landsretten. Kun sangen var morsom.

[108] Stenbæk kom med en pudsig lille Historie.⁷⁴ Forleden havde han set en Mand tæve en Jøde paa Gaden. Man havde spurgt ham, hvorfor han gjorde det. "Det er fordi han har myrdet Kristus," svarede Manden. "Jamen, det er jo en gammel Historie," blev der indvendt. Den er ikke mindre end 1942 Aar gammel. "Ja, jeg har først faaet den at vide i Dag," sagde Manden og tævede videre paa Jøden.

25. marts 1942.

[109] En anden Historie fra en Biograf. Der viste de herlige Tyroler Dale. Speakeren lovpriste dem. Saa lød der en Stemme fra Baggrunden: "Naar der er saa herligt, hvorfor bliver de saa ikke dernede."

6. april 1942.

[110] Derefter fortalte han [Nielsen] en af de sædvanlige Apokryffer. Hitler, Mussolini og Japaneren Mazuiski var paa Komsammen. Man skulde vælge sig et Motto til Brug for Propagandaen. Hitler tog en Salmebog og slog op et tilfældigt Sted. Der stod "Vor Gud han er saa fast en Borg." "Det tager jeg," sagde Hitler. "Det var kedeligt," sagde Mussolini, for den Linje kunde jeg have lidet at have." "Du kan tage første Linje i anden Vers," foreslog Hitler og Mazuiski kan tage første Linje af tredje Vers." Ingen af de to andre Herrer var tilfredse. Mussolini fik: "Vor egen Magt, den er kun svag." Og Mazuiski: "Og myldre Djævlene frem paa Jord."

13. april 1942.

[111] Næsh kom og fortalte en Apokryfer. "Deutsches Teater" havde for næste Uge planlagt sit Repertoire med samtlige Koryfæer i Hovedroller. Mandag "Herskeren," Hitler, Tirsdag: "Klæder skaber Folk," Göring, Onsdag: "Det ideale Ægteskab," Goebbels, Torsdag: "Den evige Jøde," Robert Lei, Fredag: "Vejen til Frihed," Hess, og Lørdag: "Røverne," Alle.

17. april 1942. *Latterfuglen*, 1945, s. 30 med let ændret repertoire. *Vintergækker*, 1945, s. 22, hvor det i en let ændret udg. foregår på Det Kongelige Teater.

[112] Ind imellem hørte jeg en lille Apokryfer: "Ved I, at Tyskerne har taget Orthopædisk Hospital?" "Nej, hvorfor det?" "Jo, for de skal have Fødderne vendt til Foraarsoffensiven."

22. april 1942. *Den kolde Skulder*, 1944, s. 38.

⁷⁴ Frode Stenbæk, journalist på *Politiken*.

[113] [Johannes] Lehmann mente om [fhv. minister K.K.] Steincke, at han var overvurderet, at han var Mittelmaadighedens Triumf. Der efter serverede han en Apokryfer. "Hvad er Knutzen? Han er Danmarks Banemand Nr. 1."⁷⁵

3. maj 1942.

[114] Tips fortalte en Historie, en af de apokryfe: En Aandssvageanstalt for Børn skulde modtage Besøg af Hitler. Læreren havde det største Mas med at lære Børnene at strække Haanden i Vejret og sige "Heil Hitler," men endelig gik det. Dagen kom og Hitler. Børnene stod paa Række. De hilste, som de havde lært. Men helt nede i Enden stod en lille Fyr og grinede uden at hilse. Hitler spugte ham: "Hvorfor hilser du ikke, min lille Ven?" "Nej," sagde Drengen, "Jeg hører ikke til de tossede. Jeg er Portnerens Søn og er bare kommen med af en Fejltagelse."

16. maj 1942. *Anekdoter*, 1941, s. 4, *Krigshumor*, 1944, s. 17, *Løgn er ogsaa en Videnskab*, 1945, s. 8. *Vintergækker*, 1945, s. 42. *Krigens Humor*, 1945, s. 34. *Hitler-Skæg*, 1945, s. 34f.

[115] Jeg var nede hos Cigarhandleren og fortalte ham Dagens Vitighed: "Ved De, hvad Englænderne var inde over Byen for forleden?" Det vidste han ikke. "Det var for at hente Christmas Møllers Møbler."⁷⁶

20. maj 1942.

[116] Jeg fik Besøg af CB-Manden, som fortalte den sidste, som gaar Byen over. "Aksen vinder," sagde han. Naar man saa spørgende paa ham, sagde han grinende: "Aksen er i Virkeligheden de Allierede. Hør engang: Amerika, Kina, Sovjet, England, Norge. Forbogstaverne giver Aksen."

4. juni 1942.

[117] Næsh fortalte om en pudsig Spøgelseshistorie i *Børsen*. En Dame faar om Natten Besøg af et Genfærd i et langt hvidt Gevandt. Hun udbrøder: "Minsandten, om det ikke er uden Celluld."

11. juni 1942.

[118] Bjerring fortalte en Historie fra Norge. En Hønseavler havde af Quislingmyndighederne faaet Paabud om, at fremtrylle flere Æg. Det hjalp ikke. En skønne Dag fik han Besøg af Quisling, der talte Don-

⁷⁵ Se nr. 55.

⁷⁶ Christmas Møller var flygtet fra Danmark 30. april 1942 for at komme til England.

ner. Hønseavleren undskyldte sig og sagde, at han havde gjort, hvad han kunde, han havde læst den strenge Skrivelse op for Hønsene, men de havde ikke lagt flere Æg af den Grund. Quislingen truede: "Næste Gang jeg kommer, maa det være i Orden." Men der kom færre Æg, og en Dag hørte det helt op. Quislingen indfandt sig fuldstændig rasende: Hvad Fanden Mening var. Ja, sagde Hønseavleren, det maatte han nok sige. Han havde flere Gange i Rad læst Reskriptet op for Hønsene, saa maatte han jo gøre noget alvorligt, da det ikke hjalp, hvorfor han havde drejet Halsen om paa alle Hønsene til Skræk og Advarsel. Vi morede os over den.

15. juli 1942.

[119] Ind imellem hørte jeg en Historie. Hess havde fra England sendt Hitler et Brev, hvori der kun stod et Komma. Hitler kunde ikke finde ud af, hvad det betød, men til sidst var der en, der foreslog, at det var en skjult Opfordring til at komme til England. Hitler grundede: "Maaske skulde man gøre det, men hvad vil I, mine Venner, sige til, hvis jeg gør det." De andre sagde som med en Mund: "Vi siger: Vi følger Føreren." "Ja, det er udmærket. Men hvad tror I Folket siger." "Folket!" udbrød de alle, "Folket vil sige. Farvel, farvel, vi takker Føreren for alt godt."

17. juli 1942.

[120] Krølle fortalte en anden Historie. Ved et Familieskabs Begyndelse sagde Husets Herre: "Jeg ser helst, at vi ikke taler om Politik, Krig eller Tyskere for mellem os sagt, saa er Husassistenten Anna Nazist." Det lykkedes ogsaa at komme Aftenen igennem uden at berøre disse Emner. Da man skulde til at bryde op sagde Husets Herre, mens Anna hørte paa det. "Det var bare noget Sludder det, jeg sagde om Anna. Jeg vilde bare uden om de Emner, som er saa kedelige. Anna er i Virkeligheden en af vore." Saa oplod Anna sin Røst; "Det har Herren Ret i. Men jeg havde i Aften Besøg af ham, der sidder der," og hun pegede paa en af Gæsterne. "Han sagde, at han kom for at hilse paa en Partikammerat." Tableau.

19. juli 1942. *Vintergækker*, 1945, s. 15.

[121] Ved 11 Tiden var jeg hos Cigarhandleren. Han gik og lavede Tryllekunster bag et Skærmbret med Piber. En skulde have noget, som en anden ikke skulde se. Han viste mig noget, der hed *Aalholm Avis*, et Annonceforetagende ude fra Aalholmsvej kvarteret. Redaktøren hed B.J. Rasch og boede Roskildevej 134. Han skrev den lille Vittighed, som

verserer mellem Folk. Stauning var død og kom op til Skt. Peder. Denne fik Indtrykket af, at Stauning aspirerede til hans Plads som Portner paa Grund af det lang Skæg, han bar. Han løb ind til Vorherre og beklagede sig. Vorherre sagde: "Det skal du ikke tage dig af. Nede paa Jorden gaar der en Mand med et meget lille Skæg, som vil være mig." Man maa gætte sig til, hvem denne Mand er, men det er ikke saa vanskeligt.

1. august 1942. *Løgn er ogsaa en Videnskab*, 1945, s. 6. *Okkupationshumor*, 1946, s. 121f. i en variant. Se endvidere nr. 98.

[122] Paa Vejen hjem mødte jeg en Opdager. Han sprang af Cyklen og uden nogen Overgang fortalte han mig en af de apokryfe. Hitler, Stalin og Churchill var kommen i Himlen. Skt. Peder tilstod dem Opfyldelsen af et Ønske hver, saa vidt muligt. Hitler sagde: "Saa vil jeg ønske Døden og Djævlen over Kommunisterne." Stalin sagde: "Og jeg vil ønske Døden og Djævlen over Nazisterne." Churchill tav. Skt. Peter maatte spørge ham, hvad han ønskede. Saa svarede Churchill endelig: "Efter at have hørt de to udtalte Ønsker ønsker jeg selv ingenting." Vi lo og skiltes.

5. august 1942. *Okkupationshumor*, 1946, s. 157f.

[123] En og anden, jeg husker ikke hvem, fortalte mig følgende Historie, som dog hører til de apokryfe: I en Rutebil ved Tønder havde en Bondemand siddet og skravlet op til sin Nabo. Ingen andre kunde høre hvad han sagde, fordi Motoren lavede en ualmindelig Støj. Men pludselig standsede Vognen, og nu hørte man højt og tydeligt Bondemanden sige: "Naar bare han blev skudt, saa var hele Krigen forbi." Nogen Nazister fik travlt med at anmelde Bondemanden, som kom til afhøring hos en Dommer. Længe nægtede han at udtale sig om, hvem han havde ment skulde skydes, men til sidst gav han efter og sagde: "Churchill." "Det kunde De have sagt for længe siden, min gode Mand," udbrød Dommeren. "Nu kan De godt gaa." Bondemanden vendte sig i Døren og sagde til Dommeren: "Maa jeg lige spørge, hvem tænkte De da paa?"

8. august 1942. *V.V.V.* 1944, s. 35f., hvor det foregår på en politistation i Oslo. En anden version foregår på bagperronen af en sporvogn på Fælledvej i *Latterfuglen*, 1945, s. 74f., en tredje på gaden i København i *Krigens Humor*, 1945, s. 36. En norsk udgave i *Forbuden frukt*, 1945, s. 20.

[124] Næsh ringede. Efter at han havde fortalt mig om sine økonomiske Vanskeligheder, og jeg havde givet ham et Par gode Raad, fortalte han en lille Historie. En dansk Komiker var kommen til Berlin medbringende en lille Historie, som han havde fra den Gyldenblonde. Han indledte

med at sige, at Italienerne jo som bekendt ikke mere havde Gaasefjer til deres Raadighed, men maatte erstatte dem med Hønsfjer. Derefter fortsatte Komikeren: "Jeg er overbevist om, at der i den Hovedpude, jeg har faaet her paa Hotellet, er italienske Hønsfjer, for i Løbet af Natten var den vandret helt ned under Dynen." Morsomheden vakte vildt Bifald.

15. august 1942.

[125] Jeg hørte et Par meget pudsige Historier. Her er den første. Tre Kategorier af Mennesker søger Beskyttelsesrummene. Nr. 1: De glade, som ikke har været i Seng. Nr. 2: De sure, som har været i Seng. Og Nr. 3 Militæret, som stadig sover. [126] Den anden Historie lød som følger: En Ven af Hitler vilde se at faa ham fra al dette Heil Hitler. Folk var bleven trætte af det. Haanden hang og dinglede i Luften. Hvorfor ikke hellere gaa over til det gammeldags: Guten Tag. Men Hitler sagde: "Saa Længe jeg lever, bliver der ingen "Guten Tag."

18. august 1942. Nr. 126 i *Krigshumor*, 1944, s. 22 i let variant. *Løgn er ogsaa en Videnskab*, 1945, s. 10.

[127] Derefter fortalte Heltberg en lille uartig Historie, som skulde være kommen nede fra Tyskland. Hitler vilde gerne se, hvem af Akse-magten der havde de tapreste Tropper. Der blev udtaget nogle Rumæ-nere, nogle Italienerne og nogle Tyskere til Prøven. De blev hver for sig sat foran et Dusin Bøssepiber, og saa blev det sagt til dem, at de skulde skydes af en eller anden Grund. Rumænerne kom først for. Der blev kommanderet Fyr imod dem men der faldt ikke et Skud. Saa blev det undersøgt, og det viste sig, at de allesammen havde skidt i Bukserne. Derefter kom Turen til Italienerne, ogsaa de havde ladet Modet fare den forkerte Vej. Anderledes med Tyskerne, da de blev prøvet, de havde holdt baade paa Urin og Ekskrementer og var knastørre i Bukserne. "Det var ret, mine Brave," sagde Hitler begejstret. "Jeg ved jo nok, at mine Tyskere var de bedste Soldater. Nu kan I udtale et ønske, saa skal det blive opfyldt. Som med en Mund svarede Soldaterne: "Vi vil gerne have noget Mad, saaledes at ogsaa vi kan skide." Efter at have serveret denne grove Konfekt gik Heltberg.

27. august 1942. *Anekdoter*, 1941, s. 1. *Løgn er ogsaa en Videnskab*, 1945, s. 18.

[128] Oppe paa Gyldendal fortalte Kesse en lille Apokryfer, han havde hørt. Goebbels var kommen i Himlen og anbragt paa en Sky. Han havde det meget godt, men han kedede sig. Paa en anden Sky langt langt nede

morede man sig imidlertid storartet. Han spurgte en Engel, hvad den Sky var for noget. "Det er Helvede," svarede Englen. En Djævel kom i Nærheden af Goebbels, som udtalte, at han hellere vilde i Helvede. Det kunde han godt komme. Djævelen fløj af sted med ham, men satte ham af paa en tredje Sky. Den hørte med til Djævlens Rige. Goebbels kom til at sidde paa en Rist, han havde det meget godt, men han kedede sig, og paa den førømtalte Sky morede man sig stadig storartet. Han spurgte nu Djævelen, om han ikke hellere maatte komme derhen. "Det er der saamænd ikke noget ved, al den Fest og Ballade. Det er bare Propaganda."

29. august 1942. *Anekdoter*, 1941, s. 5. *Krigshumor*, 1944, s. 7. *Løgn er ogsaa en Videnskab*, 1945, s. 14 i en variant. *Allieret Lune*, 1946, s. 3f. *Okkupationshumor*, 1946, s. 133f. i let afvigende version.

[129] Herbert kom ind og fortalte en lille Historie. Der skulde i Radioen have været afholdt et Foredrag om Gallup.⁷⁷ Men i sidste Øjeblik var det bleven forbudt af en Tysker. Kontorchef Nielsen havde spurgt ham, hvad Grunden var? Tyskeren havde tænkt sig om og derpaa svaret, at Gallup for nogle Aar siden havde lavet et Rundspørge om, hvem der var den mest usympatiske Mand i Verden. Her tror jeg, at Historien slutter, det er nok Meddigten, der er tale om, naar følgende Afslutning er kommen paa. Ifølge den skal Kontorchef Nielsen have Spurgt: "Hvem blev saa det." Tyskeren svarede efter en ny lang Betænkningstid: "Nr. to blev Fanden." [130] Lidt senere talte jeg med Schwartz.⁷⁸ Han havde en Apokryfer. En af de unge Hitler-Folk skulde belønnes. Hitler spurgte ham, hvad han ønskede sig. Han vilde da gerne have en Slangebøsse. "Min lille Ven," sagde Hitler "Gummi er saa dyrt. Har du ikke et andet Ønske?" "Jo, saa vil jeg gerne have en Pige." "Hvad vil du med hende?" "Lægge hende ned paa Gulvet." Og hvad saa?" "Og saa vilde jeg tage Elastikken af hendes Bukser og bruge den til en Slangebøsse."

1. september 1942.

[131] Stribolt kom ind og fortalte en temmelig grov Apokryfer. En Mand havde en Dag stillet sig op paa en Plads i Berlin og skreget: "Jeg sulter!" Han var bleven anholdt. Dommeren havde alvorligt forbeholdt ham, at ingen sultede i Tyskland. "Jeg sulter saa det knager," svarede Manden.

⁷⁷ Meningsmålingsinstituttet.

⁷⁸ Walter Schwartz, journalist ved *Politiken*.

“Hvis De lader mig undersøge, saa vil De finde at mit Røvhul er fuldt af Spindelvæv.”

2. september 1942.

[132] En og anden fortalte mig følgende Apokryfer: Hitler, Goebbels, Göring og Franck holdt et Møde.⁷⁹ Hitler spurgte Göring, hvorledes det gik med Flyvemaskinerne. Göring svarede, at der var nok til 3-4 Aar. Derefter spurgte Hitler Goebbels, hvorledes det gik med Propagandaen. Om det stadig gik, som det var smurt. Svaret lød overordentlig beroligende. Han skulde nok ved Hjælp af sin Propaganda holde de 90 Millioner Tyskere i Ave. “Men hvordan gaar det med Ernæringen?” spurgte Hitler Franck. “De første 10 Aar er der Mad nok,” lød det overraskende Svar. “Til alle 90 Millioner?” udbrød Hitler forbavset. “Nej,” svarede Franck, “jeg har kun regnet med os fire.”

6. september 1942. I *Hitler-Skæg*, 1945, s. 53 og i *Latterfuglen*, 1945, s. 73f. er Hans Frank korrekt erstattet af “ernæringsministeren” (Herbert Bache).

[133] Frk. Hansen fortalte en Historie. Den norske Biskop Berggrav havde truffet en Kollega Linde. Han havde ikke hilst paa ham, og Linde havde spurgt ham, om han ikke vilde hilse paa ham. Berggrav havde med norsk Sentiment og Ligefremhed sagt, “at han ikke engang vilde pisse paa ham” (Linde var naturligvis Nazist). Der var bleven [en] Sag ud af det. Berggrav indrømmede, at han ikke havde villet hilse, men det maatte jo blive en Privatsag. “Har De ogsaa sagt, at De ikke engang vilde pisse paa ham?” “Det erindrer jeg ikke saa nøje. Men kom med ham, saa skal jeg gøre det.”

10. september 1942.

[134] Endvidere hørte jeg en Apokryfer af en temmelig grov Beskaffenhed. To Bisser stod og kiggede paa Frikorpsernes Indtog.⁸⁰ Den ene fikserede Martinsens Hest skarpt.⁸¹ Derpaa sagde han: “Det er nogle

⁷⁹ Denne apokryfer lider af den mangel, at Hans Frank, som leder af generalgouvernement Polen ikke havde ansvaret for tysk ernæringsforsyning og i øvrigt i 1942 havde mistet politisk indflydelse.

⁸⁰ Frikorps Danmark var kommet på en måneds orlov i Danmark i begyndelsen af september 1942 og foretog ved ankomsten en march gennem København.

⁸¹ K.B. Martinsen var leder af Frikorps Danmark.

underlige Heste, de har i Tyskland. Se engang! Røvhullet sidder oppe paa Ryggen af den.”⁸²

17. september 1942. *Krigshumor*, 1944, s. 9.

[135] Laursen,⁸³ Sportsmanden som havde været i Berlin til Stævnet med Svenskerne, fortalte en Historie, han havde hørt dernede. Hitler havde til Göring klaget over, at der ikke var tilstrækkelig Disciplin paa Hjemmefronten. Göring havde ladet det komme an paa en Prøve. Paa en Fabrik var fire Mand bleven kaldt frem paa Stribe. En 5. Mand havde faaet en Revolver, og Hitler havde befalet ham at skyde de fire Mand. Han havde imidlertid kastet Revolveren og nægtet at gøre det. “Der kan du se, at jeg havde Ret,” sagde Hitler til Göring. Det kunde Göring ikke forstaa. Han vilde da prøve en anden Fabrik. Ogsaa her blev fire Mand kaldt frem paa Stribe, og en 5. Mand havde faaet den ladte Revolver. “Skyd saa,” sagde Hitler. Og Bang, Bang, Bang, Bang alle fire Mand var faldet. Göring triumferede. Hitler sagde til Revolvermanden: “Det var godt min Ven, du har Disciplin. Hvad hedder du?” “Jeg hedder Børgesen og er fra Bergen. Er der flere, der skal skydes?”

30. september 1942. V.V.V. 1944, s. 20f. med Hitler og Mussolini i rollerne, mens den skydende var fra Prag. *Vintergækker*, 1945, s. 43 med let ændrede detaljer. *Forbuden frukt*, 1945, s. 187f. I *Krigens Humor*, 1945, s. 20f. og *Latterfuglen*, 1945, s. 87 henlagt til en italiensk rustningsfabrik med en arbejder fra København som den skydende. I *Hitler-Skæg*, 1945, s. 14f. henlagt til Italien med en norsk arbejder.

[136] Af en anden fik jeg en lille Historie fra Norge. Man er ved at udgive et stort norsk Leksikon, men man er standset ved Bogstavet H. Kong Haakon maa man ikke omtale, og Hitler vil man ikke nævne. [137] En anden Historie fra Norge. Brandchefen i Oslo skulde arresteres. Han var ikke til at finde i de følgende 26 Timer. Da man mindst ventede det, indfandt han sig paa Brandstationen sammen med sin Familie, han tog en Sprøjte, satte Udrykningsflag paa den og kørte bort til den svenske Grænse under fuld Bot-bot. [138] Saa var der en lille Apokryfer. De tyske Bourgeoisdammer skal ogsaa gøre Arbejdstjeneste. To var kommen til en lille Gaard. Tyren skulde bringes til Ko, og det blev deres Job. Nogle Timer efter kom Gaardejeren og spurgte dem, hvorledes det var gaaet. Damerne saa forfærdelig ud, var overstænket med Komøj over

⁸² Gentaget 27. oktober 1943.

⁸³ Valdemar Laursen, sportsmedarbejder ved *Politiken*.

det hele. "Ja, det er ikke gaaet saa godt," sagde de. "Koen vilde ikke ligge paa Ryggen."

2. oktober 1942.

[139] Hen paa Aftenen fortalte Emil en morsom Historie, og den kunde han garantere for var sand. Ovre i Jylland et Sted skulde der bygges nogle Camouflagehuse. De skulde straatækkes. Paa Egnen var der kun en Straatækker, en gammel forsigtig Mand. Han kom til Forhandling. Ja, han plejede da at faa 3½ Kr. og saa Maden. Tyskerne sagde, at Maden kunde man ikke have noget at gøre med, men han kunde jo faa lidt mere. Da han var færdig med sit Arbejde, blev Tækkemanden overvældet, han fik saadan en grusom Masse Penge. Sagen var den, at han havde talt om 3½ Kr. om Dagen, Tyskerne havde troet at det var i Timen.

11. oktober 1942.

[140] Foto-Peter⁸⁴ kom ind og fortalte en Historie, som jeg vist for resten tidligere har refereret,⁸⁵ men det gør jo ikke noget, at den blive repeteret, for den er ikke saa daarlig. Nogle tyske Officerer var ovre paa Fyn ved at bese Ladby-Skibet. De syntes ikke, at der var noget særligt ved det og udtalte sig ret ringeagtende om den lille Baad. Saa vendte Kustoden sig mod dem og sagde "Det var dog ved Hjælp af saadanne Skibe, at vi i sin Tid indtog England." Den kunde de ikke give igen paa.

31. oktober 1942. *Den kolde Skulder*, 1944, s. 15. *Underjordisk Humor*, 1945, s. 47. *Hitler-Skæg*, 1945, s. 36. *Allieret Lune*, 1946, s. 18. Slot-Henriksen 2011, s. 269.

[141] Paa mit Værelse var der almindelig Diskussion om Krigen. Der blev fortalt en af de smaa Ting, der siges af i Dag. Paa det nye Kronestykkes ene Side er der, som bekendt, et Aks.⁸⁶ Historien lyder som følger: "Hvorfor kan man ikke mere slaa Plat og Krone?" Svar: "For der er ingen mere, som vil holde paa Aks'en."

13. november 1942.

⁸⁴ Erik Petersen, fotograf ved *Politiken*.

⁸⁵ Se dagbogen 7. februar 1941. Her lyder historien: En Kollega kom ind og fortalte en lille Historie, som han paastod var sand. Et Par tyske Officerer, der laa i Kvarter et Sted paa Fyen, og som havde arkæologiske Interesser, var taget ud for at se paa Ladby-Skibet. Kustoden havde afleveret sin Lektie. Til Slut havde han sagt: Det var i saadanne Skibe vi sejlede til England og erobrede Landet. Officererne havde troet, at han gjorde Grin med dem og var fornærmet gaaet deres Vej.

⁸⁶ Der blev indført nye mønter i 1942 fremstillet af aluminium. Afbildet bl.a. i *Hvem Hvad Hvor* 1942, s. 342.

[142] [Peter] Freuchen fortalte en lille Apokryfer: Om man kunde nævne ham de tre mest unyttige Ting i Verden? Jo, det var Mandebryster, Pavens Kønsele og – den italienske Hær.

27. november 1942.

[143] En fortalte, at Folk havde moret sig over Spisesedlen fra *Berlingske Tidende* i Tirsdags. Den lød saaledes: "Rommels Tilbagetrækken i Afrika" og lige nedenunder: "Efteraarets sidste Galopløb." [144] Tage [Christensen] kom ned og fortalte en Apokryfer. Den lød saaledes: Hvad Forskel er der paa Rommel og saa et Vækkeur? Svar: Vækkeuret siger tik-tak, tik-tak og gaar fremad, mens Rommel siger Tak-tik, Tak-tik og gaar tilbage.

28. november 1942. Nr. 144 i *Løgn er ogsaa en Videnskab*, 1945, s. 14, i *Vintergækker*, 1945, s. 31 og i variant med Kesselring i *Krigens Humor*, 1945, s. 12. *Hitler-Skæg*, 1945, s. 10 med tyskerne som sådan.

[145] En lille grovkornet Apokryfer: I Tyskland var der udskrevet en Plakatkonkurrence, de Rige skulde se Plakater, der kunde blødgøre deres Hjerner for det sultende Folk. 1. Præmie: To Børn, der kigger ind i et tomt Spisekammer, 2. Præmie: Lille Dreng, der fisker en Rugbrøds-skorpe op af en Skraldebøtte, 3. Præmie: en Bagdel med Spindelvæv.

2. december 1942.

[146] Jacob kom luskende ind og vilde absolut fortælle en Historie.⁸⁷ En Veninde af Fru Renthe-Fink skulde have sagt følgende til en, han kendte: "Hvorfor rendte Fink?" "Jeg giver fortabt." "Han mente, det var Best." Ak ja.

22. december 1942.

[147] Jeg fik serveret følgende Apokryfer: Et tysk Kompagni var bleven taget til Fange af Russerne. Hver enkelt Mand blev spurgt om hans politiske Overbevisning. "National-Socialist," svarede alle med Undtagelse af den sidste, han erklærede, at han var Kommunist. Hvorfor han var det? Fordi hans Far havde været det og hans Bedstefar. Det kunde man ikke rigtig tro paa. Saa megen Sammenhæng var der næppe til Stede. Ironisk sagde den russiske Kommissær: "Hvis din Bedstefar var Mor-

⁸⁷ Jacob er Bergstrøms forkortelse af Johannes Jacobsen.

der, og din Far Røver, hvad tror du saa, du vilde havde været?” Uden Betænkning svarede Tyskeren: “National-Socialist!”

31. december 1942.

[148] Lange fortalte en lille Apokryfer. Ahasverus var under en Europatur kommen til Tyskland, som han dog hurtigst muligt forlod. Hvorfor det? Fordi Tyskland nu var naaet til hans Aargang.⁸⁸

3. januar 1943.

[149] Næsh fortalte den sidste Apokryfe. Han viste sin Haand frem og sagde, at den forestillede den tyske Kurve. Han talte fra Lillefingren og begyndte med 1939 Ringfingren var 1938, Langemanden 1941, saa kom Pegefingren den var 1942 og Lillefingren [i.e. tommeltotten] 1943. Saadan var den.

16. januar 1943.

[150] Jeg talte med Lasse Lemkow.⁸⁹ Han havde en lille Apokryfer i Behold. Hvad Lighed var der mellem Bogen *Huset med det grønne Træ*⁹⁰ og saa Vestre Fængsel? Jo, det var begge to best-seller.⁹¹

6. februar 1943.

[151] Fotograf Petersen gik og morede sig. Det var over nogle Repliker i “Apollorevyen,” som nu var bleven strøget.⁹² [Ludvig] Brandstrup havde sagt: “Jeg har saadan en “Rommel” i min Mave.” “Hvad har du?” spurgte hans Medspiller. “Jeg har saadan en Rommel i min Mave,” gentog Brandstrup. Dertil svarede hans Medspiller: “Saa skulde du tage og trække dig tilbage.”

8. februar 1943. I *Underjordisk Humor*, 1945, s. 67 og hos Slot-Henriksen 2011, s. 273 tillagt skuespilleren Christian Arhoff!

[152] En eller anden kom paa Besøg og fortalte en Apokryfer: Vi er 20 Aar fremme i Tiden. I Berlin. En fin ældre Herre af et engelsk Udseende

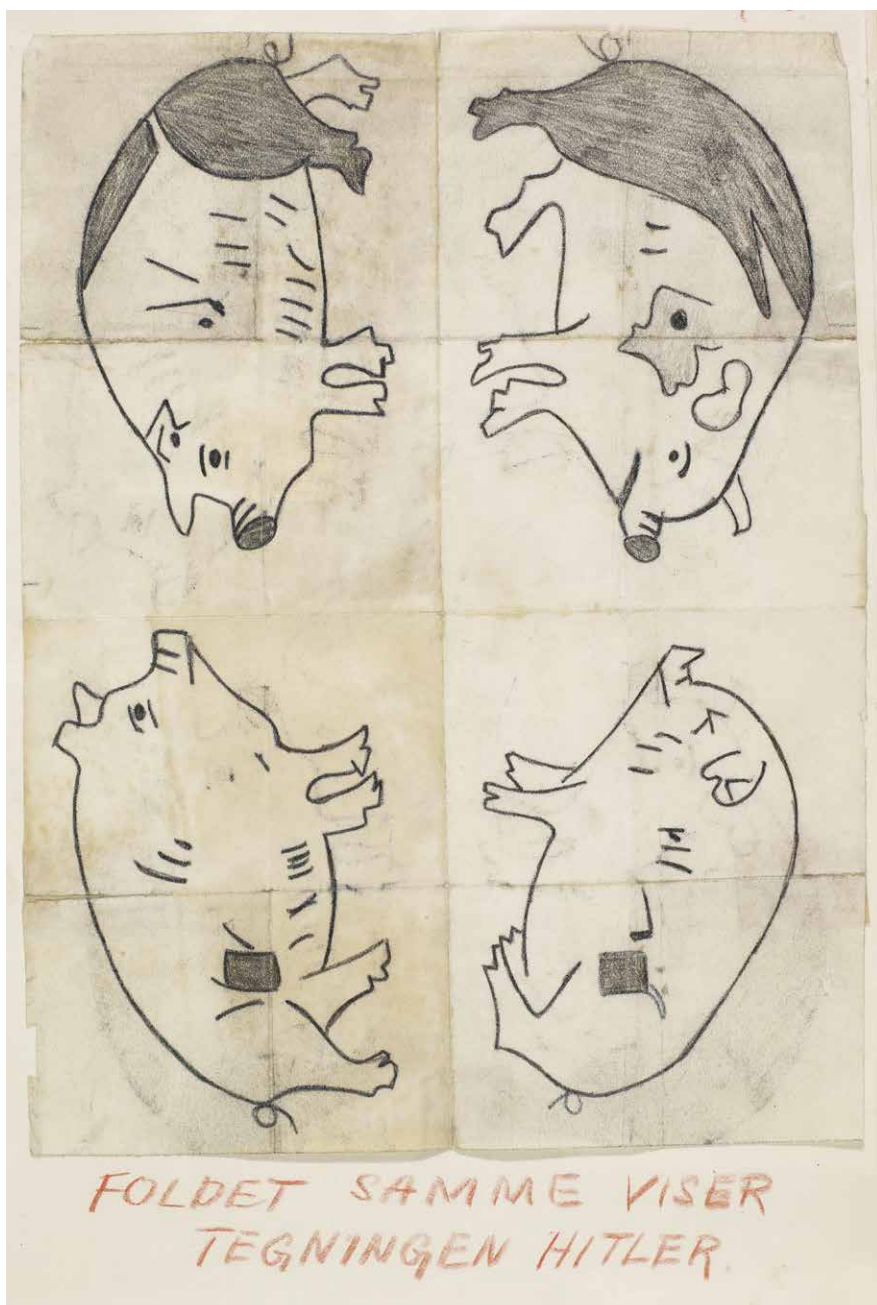
⁸⁸ Ahasverus levede på Jesus’ tid og var derfor et bevis på, at Tyskland måtte indkalde ikke alene oldinge, men også 2000-årige for at kunne kæmpe videre.

⁸⁹ Lasse Lemkow, journalist ved *Berlingske Tidende*.

⁹⁰ *Huset med det grønne Træ. Roman om de danske tropekolonier 1755-1783*, 1942 blev en stor succes for Kelvin Lindemann. Bogen udkom i en række oversættelser.

⁹¹ En del af Vestre Fængsel var overtaget af besættelsesmagten/Werner Best.

⁹² Efter krav fra censuren.

Folde ud gris indsat i dagbogen s. 35.850 (12. december 1942).

indfinder sig i "Hotel Adlon." Han spørger efter en Mand, han i sin Tid kendte, en Hr. Hitler. Hvad er der blevet af ham? Portieren undskylder sig med, at han [er] saa ung, men henviser til Elevatorføreren, der er meget ældre. "Jo," siger Elevatorføreren, ham kan jeg godt huske. Han har vist et Malerværksted her i Nabolaget." "Og hvad er der bleven af Goebbels?" "Goebbels! Hvis De gaar ned ad Gaden til højre, saa vil De se ham staa og sælge Aviser der. Men med Forlov, hvorfor er De saa interesseret i de to Herrer?" "Det har jeg ikke noget mod at sige. Mit Navn er Lord Hess."

10. februar 1943. *Okkupationshumor*, 1946, s. 160f. i en del ændret version.

[153] Endelig fortalte Georg en lille Apokryfer.⁹³ I en Jernbanekupe sad der nogle tyske Soldater og en Dansker, der sad og læste i en Avis. Tyskerne sagde: "Vi kan jo faktisk aldrig komme til at lide Sult. Fra Norge faar vi Fisk. Fra Danmark Smør og Æg og endelig Korn fra Ukraine." Danskeren sænkede Avisen og sagde: "Ja, og Kanel i Afrika." Tyskerne, som ikke kendte Udtrykket "at faa Kanel" udbrød ivrigt: "Jah, und in Afrika bekommen wir Kanel."

13. februar 1943. I *Anekdoter*, 1941, s. 1 og i *Løgn er ogsaa en Videnskab*, 1945, s. 19 henlagt til en geografitime. *Underjordisk Humor*, 1945, s. 58, hvor ordvekslingen er henlagt til Dansk-Tysk Forening. I *Hitler-Skæg*, 1945, s. 57 henlagt til en dansk café.

[154] Fru Lassen kom ind og palavrede. Hun fortalte et Eksempel paa Københavnervid. Under forrige Luftalarm kom en CB-Mand ned i et Beskyttelsesrum. "Er der nogen syge her?" spurgte han. Det var der ikke. "Er der nogen gravide her?" fortsatte han. Saa lød en Stemme: "Næ, saa længe har vi ikke været her endnu."

16. februar 1943. *Krigshumor*, 1944, s. 12.

[155] Ind og hente nogle Bøger hos Kesse. Undervejs traf jeg en Mand, som fortalte mig følgende lille Apokryfer. Mutter Gross-Deutschland laa paa Sygelejet og var meget opsvulmet. Der var tilkaldt tre Læger. Det var Dr. Churchill, Dr. Roosevelt og Dr. Stalin. Den første sagde: "Hun lider bare af Forslugenhed." Den anden: "Jeg mener, det er et alvorligt Tilfælde af Vatersot som Følge af en Hjertefejl." Men Dr. Stalin sagde: "De er meget naive, mine Herrer. Kan De ikke se, at Konen er gravid. Kleine-Deutschland er under Vejs."

27. februar 1943. *Krigshumor*, 1944, s. 24. *Løgn er ogsaa en Videnskab*, 1945, s. 20.

⁹³ Anders Georg, journalist ved *Politiken*.

[156] Alfred fortalte mig et Par Historier.⁹⁴ Hvordan vil Italien klare sig efter Krigen? Svar: Det skal sagtens gaa. Italien har jo altid levet af sine Ruiner. Og nu vil de have Ruiner fra ikke mindre end 2 Imperier. [157] Og Historie Nr. 2: En Tysker havde klappet en Hest, som til Gengæld havde bidt ham i Fingrene. Tyskeren havde skreget op og truet. Kusken kom til og spurgte: "Hvad skulde De ogsaa klappe den Hest for. De maa da for Fanden kunde se, at det er en Russer."

28. februar 1943.

[158] Jeg hørte en lille Apokryfer. Under en Lægekomsammen talte man om alle de Operationsvidundere, der paa det senere var udrettet. Man kunde tage Nyrerne ud og rense dem, ja man kunde saagar tage Hjertet ud og skrælle det. En Tysker, ikke Nazist, rejste sig og sagde: "Alt dette er ingenting. Nej, vi har i Tyskland en Mand, som har pustet Hjernen ud paa 80 Millioner Mennesker uden at de har mærket det."

1. marts 1943.

[159] "Næsh spurgte mig, hvad Forskel, der var paa Indien og Tyskland. – Bøh – "Jo i Indien sulter én Mand for hele Folket ..." [160] [Anders] Georg kom ind og fortalte en Historie. En Tysker var kommen ind til en gammel Manufakturhandler og spurgte, om han kunde faa nogle Meter gammelt engelsk Klæde? "Nej," snerrede Manufakturhandleren, "Men jeg faar det sikkert snart."

4. marts 1943.

[161] Stribolt kom ind og fortalte en lille ikke helt høvisk Historie. I et Biografteater vistes som Forstykke noget Krig med Bombenedslag med videre. Det bragede godt. En Mand sad og følte sig betrængt, han havde faaet Ærter til Middag, og Ærter giver som bekendt Luft. Han fik nu den idé at dække en Luftudtømmning under et af de store Brag, der stod i Forbindelse med Filmens Bombenedslag. Han passede Tiden og kom godt fra det. Braget af Bomben overdøvede aldeles hans egen lille Fistlelyd. Men et Øjeblik efter slog Manden, som sad bagved, ham paa Skulderen og sagde: "Lagde De Mærke til den sidste Bombe. Den maa have truffet et Lokum."

5. marts 1943.

⁹⁴ Alfred Olsen, tegner ved *Politiken*.

[162] Lemkow sluttede af med følgende Apokryfer: Hvorfor er Rommel rejst til Berlin? Jo, lød hans Svar, det er for at ombytte Egeløvet med Hurtigløbet.⁹⁵

8. marts 1943. *Løgn er ogsaa en Videnskab*, 1945, s. 14.

[163] Han [Næsh] fortalte en lille Apokryfer. En Mand i en sydtysk By havde været paa Vej til Kirke med sit Radioapparat under Armen. Han mødte en anden Mand, som undrede sig over Apparatet. "Hvad skal det i Kirke efter," spurgte den anden Mand. "Skrifte," svarede Nr. 1. "Skrifte?" "Ja, Apparatet skal staa til Ansvar for alle de Løgne, det har sagt i den senere Tid." [164] Han havde ogsaa hørt en Historie med Københavns Brandvæsen. Det havde købt store Slinger i Italien. Købesummen skulde betales forud og blev det. Slingerne er derefter forsvundet. Man kan spore dem til "Brennerpasset," men heller ikke længere.

19. marts 1943.

[165] Der var trommet en Snes Opdagere sammen. Det blev en Frokost med mange Snapse og mange Taler. Naturligvis blev der ogsaa fortalt smaa Krigsanekdoter. Churchill havde udbedt sig nærmere Besked fra Montgomery om, hvorledes det gik i Tunis. Churchill fik et Telegram, hvori der stod H.i.t.l.e.r. Churchill grundede over, hvad det kunde betyde. Montgomery havde aabenbart haft meget travlt. Man fik fat i en Ekspert i Cifferskrift. Han løste Gaaden. Bogstaverne betød: Har ikke Tid, løber efter Rommel.

16. april 1943.

[166] Ind imellem ringede Tips. Han fortalte en lille sandfærdig Historie. Den var fra en Linje 10, som kørte forleden Aften paa Jagtvejen. Der havde været en ung Mand med, som var i opløftet Stemning. Idet Vognen standsede, sagde han højlydt: "Det er sidste Stoppested før "Titan." Alle Sabotører stiger ud." Der var bleven almindelig Munterhed, men de, der var staaet ud, havde alligevel følt sig lidt daarlig tilpas.

1. maj 1943. *Den kolde Skulder*, 1944, s. 35 med Atlas som stoppested. *Underjordisk Humor*, 1945, s. 76f. i en variant (med tegning). *Okkupationshumor*, 1946, s. 123 i en variant. Der findes en separat vittighedstegning med samme historie (Atlas) af Herluf Bidstrup 1943 (Harald Rue: *Dansk Kunst mellem to Verdenskrige*, 1948, s. 113).

⁹⁵ Egeløvet var en del af en høj ordensdekoration.

[167] Politiassistenten spurgte Nielsen om der var nogle Nyheder. Nielsen svarede, at det var der maaske nok, men han turde ikke sige noget i Telefonen. "Da er jeg Kraftedeme ikke bange for at fortælle Dem en Historie," svarede Politiassistenten. "Ved De, hvad der kræves til at være en god Tysker? For det første skal man være fædrelandskærlig som Hess, sandhedskærlig som Goebbels, slank og sportstrænet som Göring og frugtbar som Hitler. Det var den." Politiassistenten lo larmende.

2. juli 1943. *Underjordisk Humor*, 1945, s. 119 i en variant. *Okkupationshumor*, 1946, s. 134 i samme en variant.

[168] Nielsen kom og fortalte mig en forfriskende Historie fra den foregaaende Dag, hvor han havde været paa Bellahøj sammen med Sønnen. I Ringen var Hestene bleven præsenteret, først Aarets Vinder af Sjælland-Præmien, den hed "Coward." Saa præsenteredes de sidste to Aars Vindere og endelig "Cowards" haardeste Konkurrent, "Mussolini." Speakeren sagde: "Læg Mærke til den. Flot Rejsning, fin Hale. Men han er jo bleven lidt mat. (Forleden Dag løb den løbsk). Vi skal ogsaa nok faa ham til at gaa til Biddet." En stormende Jubel hilste disse Ord. Og det er jo ikke svært at sige hvorfor.

5. juli 1943.

[169] Kære Bergstrøm!

- Er De klar over, at en hel Del af de Flyvemaskiner, man i Øjeblikket ser over Byen, har været med under Kampene i Tunis? Man kan se det paa dem – kig selv!

- Hvordan det?

- Jo'e, de har saa lange Næser!

31. juli 1943. I *Løgn er ogsaa en Videnskab*, 1945, s. 27 i let variant.

[170] I Øjeblikket gik der følgende Historie: Da Churchill var paa Flyvetur til Afrika lagde han Vejen om ad Skt. Helena. Han besaa Lokalteterne. Guvernøren sagde, at det hele jo saa lidt forfaldent ud. Hertil bemærkede Churchill: "Det gør ikke saa meget. Den Mand, der skal bo her, kan baade male og tapetsere."

4. august 1943.

[171] Stribolt kom med en Apokryfer, der stammede fra Norge. Den begyndte saaledes: En Jøde sad Kl. 22 og spiste en nazistisk Hjerne. Han brød af og sagde: "Nu har jeg allerede sagt tre Løgne. Hvad er

det for Løgne?” Jeg opgav at spekulere. Han sagde: For det første har Nazisterne ingen Hjerne, altsaa kan Jøden heller ikke spise den. For det andet spiser Jøder ikke Svin og for det tredje spiser han overhovedet ikke noget Kl. 22, for da lytter han til den engelske Radio.

13. august 1943.

[172] En og anden kom ind og fortalte en Apokryfer. To Tyskere talte sammen. Den ene sagde: “Det var forfærdeligt med Berlins Bombardement. En hel Dag efter foregik der Sprængninger.” Den anden: “Det er ingen Ting mod Hamborg. En hel Uge efter Bombardementet røg det med Billeder af Hitler og Göring ned paa Gaden.” [173] Stampen kom ind og fortalte en Apokryfer, som nu gaar Byen rundt: Dagen før Mussolini gik af sendte han et Telegram til Hitler i et Kodesprog. Det lød saaledes: N.S.D.A.P (National Socialistische Dienst und Arbeiter-Partei) K.D.F. (Kraft durch Freude) U.S.A. (De forenede Stater). Hitler kunde ikke knuse den, men sendte Bud efter en Ekspert. Men først efter Mussolinis Fald kunde Telegrammet dechiffreres: N. (nimb) S. (schnell) D. (deine) A. (alte) P. (Pensel) K. (kauft) D. (dich) F. (Farben) U. (und) S. (sucht) A. (Arbeit).

15. august 1943.

[174] En og anden kom og fortalte en Apokryfer. Hitler hang i Galgen. Nedenunder stod Goebbels. Han sagde: “Adolf, jeg advarede dig jo og sagde, at Sejren blev vundet i Luften.”

25. august 1943. *Løgn er ogsaa en Videnskab*, 1945, s. 11. *Krigens Humor*, 1945, s. 6. *Hitler-Skæg*, 1945, s. 14 i variant med Göring. *Okkupationshumor*, 1946, s. 118 i let afvigende version.

[175] Han [Næsh] havde lige ude i Byen hørt en apokryf Historie. Han spurgte mig: “Hvem hader Tyskerne mest?” Jeg svarede leende, at det var vel Churchill. “Nej,” svarede han, “det er Columbus, for han opdagede Amerika.”

14. September 1943.

[176] Historien lød saaledes: Gartner Olsen stod og saa langt efter nogle tyske Vagtposter. Han saa modfalden ud. Kongen kom humpende. “De ser saa spekulativ ud, Olsen,” sagde han, “hvad er der i Vejen.” Olsen nikkede med Hovedet i Retning af den tyske Vagtpost og sagde: “Ja,

Deres Majestæt, jeg kan ikke lide alt det grønne.” “Trøst Dem, Olsen,” sagde Kongen, “det er i hvert Fald ikke stedsegrønt.”

29. september 1943. *Krigshumor*, 1944, s. 14.

[177] Stribolt kom med en lille Apokryfer om Mussolini: “Det var første Gang i Verdenshistorien, at man saa en gammel Rotte gaa tilbage til den synkende Skude.”⁹⁶

2. oktober 1943.

[178] Han var kommen ridende til Hest. En havde sagt, at det var første Gang, han havde set, at et Røvhul sad paa Ryggen. Inspektøren havde lovet Straffefrihed. Han spurgte strengt: “Hvad er Røvhul for noget?” “Det er et Navneord,” sagde Drengen forvirret.⁹⁷

27. oktober 1943.

[179] En Kunde kom til og spurgte, om vi vidste, hvad K.D.F. betød, ja ikke “Kraft durch Freude,” men... ja, jeg lod ham sige det: “Kapot durch Führer.”

17. november 1943.

[180] Jeg hørte en Historie fra Sjællands Odde, hvor der ligger mange Tyskere. De er efterhaanden kommen paa Talefod med Befolkningen og lavet deres eget Røversprog sammen, saa de saa nogenlunde kan gøre sig forstaelige indbyrdes. En Tysker var kommen hjem fra Orlov, og man havde spurgt ham, hvordan der var i Berlin. Han havde slaet ud med Armene og sagt: “Sie sind alles paa Røfen.”

22. november 1943.

[181] Stampen kom ind med en Historie. Den skulde foregive at være en tysk Luftmelding: “Allierede Flyvemaskiner over Tyskland. 29 Maskiner nedskudt, en By savnes.”

2. december 1943.

[182] Wamberg fra Udenrigsministeriet kom paa Besøg.⁹⁸ Han vilde bede godt for en Familie, der nødvendig vilde nævnes sammen med et for-

⁹⁶ Efter at være blevet afsat og fængslet i juli vendte Mussolini i midten af september 1943 tilbage som fascismens leder, idet han var blevet befriet af tyskerne.

⁹⁷ Bragt i anden kontekst 17. september 1942.

⁹⁸ Helge Wamberg, pressechef i Udenrigsministeriet.

bryderisk Medlem. Han fortalte forskellige morsomme Historier, af hvilken denne var den morsomste. I den første Tid under Besættelsen fik Justitsminister Thune Jacobsen Besøg af en meget højstaaende tysk Politimand, der var saadan noget som General. Tyskeren kommanderede over en Snes Tusinde Mennesker, Thune kun over et Par Tusinde. Generalen talte nonchalant om den Række Beslutninger han havde maattet tage, og som angik Liv og Død. I Løbet af nogle Dage havde han fundet Tonen herhjemme og var bleven ret jævn. Ved en Afskedsfrokost, som Thune gav for den store Tysker, ankom en dansk Politimand og skulde absolut have skrevet et par Dokumenter under. Det skete ved selve Frokostbordet. Thune tog sin Fyldepen og skrev under. Generalen spurgte om det var et Par Krisesager eller lignende, som Thune havde afgjort med et Pennestrøg. Nej, svarede Thune nonchalant, det var et Par Dødsdomme.

7. januar 1944.

[183] Og en anden Historie om Thune [Jacobsen]. Før Besættelsen havde nazistiske Fraktioner i Sønderjylland ansøgt om Tilladelse til at foretage Øvelser i Uniform blot en Dag om Ugen. – Eller var det lige efter Besættelsen – Thune havde svaret, at man kunde byde det danske Folk meget, baade en kødløs og en brødløs Dag m.m., men man kunde ikke byde det en lovløs Dag.

[184] Endelig en lille Historie: En Vestjyde sagde til en Tysker, der var i Færd med at grave en Skyttegrav: “Hvorfor graver du den? Hvis Englænderen kan komme over æ Vesterhav, saa kan han vel ogsaa komme over den bitte Rende.”

10. januar 1944. Nr. 183 i *Underjordisk Humor*, 1945, s. 105 i en variant, anden variant i *Vingergækker*, 1945, s. 18f.

[185] Vi maatte alle være forberedt paa Invasion. Englænderne havde en Hær med 100.000 Franskmand færdig og var rede til at kæmpe til “den sidste Franskmand.”

14. januar 1944.

[186] Mødet sluttede med en lille Pudsighed fra Vindings Side.⁹⁹ “Maa jeg spørge, gaar den tyske Censur ogsaa Annoncerne igennem? Forleden

⁹⁹ Andreas Vinding, journalist ved *Politiken*.

stod der under Rubrikken: Skal vi bytte: Hvem vil for *Mein Kampf* give *Lille Mand*, *hvad nu!* Spørgsmaalet druknede i Latter.

31. januar 1944. Slot-Henriksen 2011, s. 276.

[187] Graae kom ind og fortalte en lille Historie fra Virkeligheden.¹⁰⁰ En Mand havde foræret sin lille 8-aarige Søn Dorés Billedbibel.¹⁰¹ Drengen sagde, da han saa Billedet af Jesus paa Korset: "Hvor var det en Skam, at han ikke naaede at komme til Sverige."

4. februar 1944.

[188] Stampen kom ind og serverede et Par Historier af de apokryfe. "Har du hørt om Tyskernes hemmelige Vaaben?" "Nej." "Det er den talende Bøsse." "Hvem?" "Krenchel."¹⁰² [189] Den anden Apokryfer: Ingen maa melde sig ud af Partiet i Tyskland uden i hvert Fald at stille et Medlem. Stillede man to, fik man Attest for, at man aldrig havde været Medlem af Partiet, stillede man Tre, fik man Attest for, at ens Bedstemor havde været Jøde, men kom man med fire, blev man spærret inde som uhelbredelig.¹⁰³

11. februar 1944.

[190] Stampen kom ind og fortalte en Historie. Englænderne havde været over Schweiz. Schweizerne havde radiotelegraferet op til Maskinerne: "De er over neutralt Territorium." Englænderne: "We know." "I flyver vedblivende over neutralt Territorium." "We know." "Saa skyder vi." "We know." Lidt efter telegraferede Englænderne: "I skyder 300 m. til venstre." Schweizerne: "We know."

16. februar 1944. *Hitler-Skæg*, 1945, s. 25. I *Krigens Humor*, 1945, s. 36 er historien henlagt til Sverige.

¹⁰⁰ Poul Graae, redaktør ved *Politiken*.

¹⁰¹ Bibelen i Billeder af Gustave Doré, med ledsagende Tekst ved Oluf Rothe, 1929.

¹⁰² Ejnar Krenchel, overretssagfører og radioagitator, der advarede mod sabotagen. Omtalt som homoseksuel (John T. Lauridsen i *Hvem var Hvem 1940-1945*, 2005, s. 217).

¹⁰³ Denne historie blev fortalt i Tyskland sommeren 1943 i en variant: Hvem der kunne stille fem nye partimedlemmer, måtte selv udtræde. Hvis man skaffede 10 nye partimedlemmer, kunne man få bevis for, at man aldrig havde været medlem af NSDAP (SD-indberetning 16.8.1943, citeret hos Jens Petersen: *Deutschland und der Zusammenbruch des Faschismus in Italien im Sommer 1943*, *Militär-geschichtliche Mitteilungen* 1985:1, s. 56).

[191] Stampen kom ind fortalte en Apokryfer. Et Selskab sad og vilde spaa om Krigens Udfald ved at kaste et Kronestykke i Vejret. Hvis der blev Krone, saa vandt England. Plat? Saa Amerika. Naa, men saa vilde Tyskland vel vinde, hvis Kronestykket kom til at staa paa Højkant? Heller ikke. Saa vandt Rusland. Jamen, hvornaar vandt da Tyskland? Hvis Kronestykket, naar det blev kastet i Vejret, blev hængende i Luften.

22. marts 1944.

[192] I Byen kalder man Historien mod Ungarn for Hitlers ungarske Rapseri, ikke Rapsodi.¹⁰⁴

24. marts 1944.

[193] Stampen kom ind og fortalte en lille fiks Historie. Hannibal, Cæsar og Napoleon sad i Elysion og snakkede Krig. Hannibal sagde: "Havde jeg haft Tanks til min Raadighed i stedet for Elefanter, saa havde jeg knust Rom." Cæsar sagde: "Havde jeg haft Flyvemaskiner i stedet for Rytteri, saa havde jeg erobret Verden." Efter kort Betænkning sagde Napoleon: "Hvis bare jeg havde haft Goebbels, saa vilde Verden ikke have opdaget, at jeg tabte Slaget ved Waterloo."

[194] Næsh havde ogsaa en Historie, som var knap saa sød. En Belgier vilde ikke indkaldes til Arbejdstjeneste i Tyskland. Gestapo var paa Sporret af ham. Han gik til de Illegale, der henviste ham til en Dyrepasser i Zoologisk Have. Denne sagde: "Den store Chimpanse er lige død. Nu trækker vi Skindet af den, og du tager det paa og bliver sat i Bur i Stedet. Husk bare at svinge med Armene." Belgieren kom i Bur, og hans Mor kom hver Dag ud til ham og kastede Lækkerier ind til ham. Men saa en Dag saa vor Belgier til sin Forfærdelse, at de to Gestapomænd, som havde været paa Jagt efter ham, tonede frem i Haven. Svingende med Armene trak han sig tilbage til Baggrunden, men baglæns. I Baggrunden var to Døre, men han valgte den forkerte og kom ind i Løveburet. Løven kom hen og snusede til Chimpansen og Moderen udenfor skreg. Saa sprang Løven hen til Tremmerne og sagde. "Hold dog Kæft Kælling, du ødelægger det hele for os."

13. april 1944. Nr. 193 er i *Underjordisk Humor*, 1945, s. 88f. og i *Vintergækker*, 1945, s. 47. Nr. 194 er i *Forbuden frugt*, 1945, s. 187 i let ændret udgave.

¹⁰⁴ Historien skal forstås på baggrund af, at Tyskland 19.3.1944 havde besat Ungarn.

[195] Ved den store Sabotage-Brand i Skandinavisk Motor Kompagni stod en Mand og brugte sin Cyklepumpe som Sprøjte.¹⁰⁵ Den tynde Straale spyttede ind i Flammehavet. Væsken fik han fra en Spand. Brandinspektøren sagde; "Tror De virkelig, at det kan hjælpe, min gode Mand." "Hjælpe," udbrød Manden. "Er De tosset. Der er Petroleum i Spanden."

30. april 1944. *Hiller-Skæg*, 1945, s. 67. *Latterfuglen*, 1945, s. 9, hvor det går ud over tre tyske biler. I *Krigens Humor*, 1945, s. 31 er der tale om benzin.

[196] En kom og fortalte en Historie fra Norge. Den skulde være autentisk. En Villa var bleven overtaget med alt Indbo af en tysk Oberst. Intet maatte fjernes, hverken Lagener eller Viskestykker. Indehaversken havde lige faaet sine personlige Sager med sig. Hun havde dog glemt en Ring, som ikke havde Pengeværdi, men desto mere Affektionsværdi. Skønt det var hende imod, ringede hun paa sin egen Villa og kom til at tale med Oberstinden, der ogsaa beredvilligt gav hende Lov til at tage Ringen. Indehaversken sagde: "De og jeg hører hjemme i samme Klasse, saa vi kan tale med hinanden. Maa jeg spørge Dem: Føles det ikke underligt saadan at flytte i en fremmed Lejlighed?" "Nej," svarede Oberstinden, "Vi har faaet desinficeret." Jeg synes nu, at Historien lyder lidt usandsynlig. Saadan kan en dannet Dame ikke svare.

22. maj 1944.

[197] En Medarbejder, som havde været med Toget, havde oplevet en fuld Mand. Han havde højt skraalende sagt: "I 1942 tog Tyskland Middelveer, i 1943 Schwartzes Meer og i 1944 Nichts meer."

5. juni 1944.

[198] Paa *Berlingske Tidende* var der bleven fortalt følgende to Apokryfer: To Bønder stod og saa paa en Tyskers Vogn, der holdt foran en Forretning. "Hvor tror du, de to Heste er kommen fra?" spurgte den ene. Den anden svarede: "Dem har de nok taget i Rusland." "Ja, maaske, men saa Vognen?" "Du skal se, den stammer nok fra Polen." "Ja, det er ikke helt umuligt." Kusken skænkede de ikke nogen Opmærksomhed. Fornærmet sagde han: "I tænker ikke paa mig, jeg er ogsaa bleven stjålet, nemlig i Schleswig." [199] Apokryfer Nr. 2: En Mand stod i Kø foran en Forretning i Berlin for at faa noget Mad. Pludselig udbrød han, at

¹⁰⁵ Det var BOPA, der forøvede sabotage mod Skandinavisk Motor CO.A/S, Lundtoftegade 106 (Esben Kjeldbæk: *Sabotageorganisationen BOPA 1942-1945*, 1997, s. 473).

nu kunde han ikke mere. Det var ikke til at holde ud. Nu vilde han gaa hen og slaa Føreren ihjel for at faa det overstaaet. Men lidt efter kom han tilbage igen og stillede sig bagerst i Køen. Forundret spurgte man om, hvor det kunde være, at han allerede kom tilbage. Han svarede: "Der, hvor jeg kom hen, var Køen endnu større."

6. juni 1944.

[200] Vi sludrede Krig. Den sidste Spøg gik ud paa, at Kanalkysten skulde omdøbes til Kanelkysten.

13. juni 1944.

[201] Hun [fru Lassen] fortalte en lille Historie, hun havde hørt, en Apokryfer: Minister Gunnar Larsen havde deltaget i et Landbomøde og foreslaaet en Reform. Formanden havde gjort opmærksom paa, at Reformen maaske kunde opfattes som en alt for stor Cadeaux til Tyskerne. Gunnar Larsen havde svaret: "Mit Hjerte tilhører England, men min Forstand Tyskland." Efter en Pause sagde en Bondemand: "Det kan være, at dit Hjerte tilhører England, og din Forstand Tyskland, men din Røv er i Danmark, og den faar du paa Komædie."

5. juli 1944.

[202] Paa Raadhuspladsen staar som bekendt til en og hver Tid et Sommerhus til Bortlodning. I Gaar holdt der en Tank. En Københavner sagde: "Hvor køber man Lodsedler til den."

30. august 1944. *Krigshumor*, 1944, s. 12 (variant), *Den kolde Skulder*, 1944, s. 7 (variant), *Underjordisk Humor*, 1945, s. 79 i en variant. *Okkupationshumor*, 1946, s. 120 i stærkt udvidet variant.

[203] Jeg hørte en lille Apokryfer. Føreren havde indfundet sig paa et Hospital for at se til de unge Mennesker. En havde i Felten paadraget sig en Tarmlidelse og skulde pensles. "Hvad er dit Ønske, min Søn?" "Snart at blive rask og komme ud og kæmpe for min Fører." En anden havde faaet en værre Hæmoride, ogsaa den skulde pensles. Og ogsaa han vilde hurtigst muligt ud og kæmpe. Den tredje Patient var saa hæs, at han næsten ikke kunde tale. Det var Halsen, det var galt med. "Hvad ønsker du min Søn?" spurgte Føreren. Med den yderste Besvær sagde Patienten: "Jeg ønsker at blive penslet før de andre."

18. september 1944. *Krigens Humor*, 1945, s. 11f.

[204] Erik [Petersen] fortalte spøgefulde Historier. Her er en af dem: Et Hus i Berlin var bleven bombet og lagt helt ned. Under Udgravningen i Ruinerne kom man ned i Kælderen. Paa et WC sad uskadt en Mand og var lige ved at dø af Grin. De troede han var tosset. Han sagde: "Det har jeg aldrig oplevet. Jeg drak i Snoren og saa faldt hele Huset ned over mig."

6. oktober 1944. *Det danske Smil*, 1945, s. 18.

[205] Følgende Vittighed verserede: "Ved du, hvad man kalder de Illegale?" "Nej." "For Asparges." "Hvorfor det?" "For de kommer først frem til Dagens Lys, naar de bliver stukket."

14. november 1944.

[206] Et af Budene kom med en Svajer-Vittighed med Hensyn til en Mand, der var død paa "Shellhuset:" "Var det Selvmord eller et Shellmord?"

5. december 1944.

[207] Tips ringede. Han fortalte en lille Oplevelse paa en Sporvogn. Vognstyrelsen var kommen til at støde mod en Sommervogn, saa den fik en Rutschetur til Siden. Bilen havde ikke kørt, som den skulde. Vognstyrelsen udbrød: "Saa for Helvede, det er den anden tyske Vogn i Dag, jeg har ramt." "Lad bare være," sagde en Passager. "De er ude efter Rekorder. Saa praler De bagefter af det ude i Remisen." En anden Passager sagde: "De leger nok V2." Da Sommermanden kom for at tage Rapport, kunde han ikke forstaa, hvorfor der var saa munter en Stemning paa Forperronen.¹⁰⁶

3. februar 1945.

[208] Han [lille Næsh] fortalte den lille Vittighed, som i Øjeblikket flyver [i] Byen: Ved De hvorfor de Allierede paa Vestfronten er holdt op med at skyde? Svar: Det er fordi de er bleven bange for at træffe Russerne.

6. februar 1945.

[209] Nede i Forhallen mødte jeg en af Bladets Funktionærer, der morede sig med at fortælle mig de sidste folkelige Vittigheder. En Svajer

¹⁰⁶ Sporvognen var stødt sammen med en vogn tilhørende Hipokorpset, der ofte blev forvekslet med Sommerkorpset.

var kommen forbi ØK Branden, han havde sagt: "Sikke varmt er her. Her lugter ligefrem af Sommer." Den var møntet paa Sommerkorpset.¹⁰⁷ [210] Nr. 2. En Svajer var faldet paa Gaden i det fedtede Føre. En elskværdig Tysker, der havde været her saa længe, at han kunde tale gebrokkent dansk, kom hen og hjalp ham op, idet han sagde: "Det er da ogsaa en skræklich Fører." Hvortil Svajeren bemærkede: "Men I har jo selv valgt ham."

9. februar 1945. Nr. 210 i *Krigshumor*, 1944, s. 11 i en variant henlagt til en sporvogn. *Den kolde Skulder*, 1944, s. 10 (variant). *Løgn er ogsaa en Videnskab*, 1945, s. 17 (henlagt til sporvogn). *Hitler-Skæg*, 1945, s. 20 i et variant. *Latterfuglen*, 1945, s. 28 en variant, hvor svajeren er erstattet af en kusk.

[211] Inger Hansen kom ind og fortalte en Historie som hun havde oplevet i S-Toget. Man havde staaet tæt sammenstuvet, og en fuld Mand havde optraadt som Selskabsclown. Først havde han raabt: "Hvis der er nogen Nazister, saa bedes de omgaaende forlade Toget." En Pause: "Naa, der er ingen, saa er vi altsaa alle sammen gode Danskere og derfor siger jeg: Er der nogen, der vil have en Cigaret?" Det var der mange, der vilde. Han delte en Haandfuld ud. "Er der nogen, der vil høre en Historie." Det var der mange, som vilde. "Mine Damer og Herrer, Stalin, Mussolini, Hitler og Churchill var samlet til en Konference i Himlens Kro. Herunder sagde Stalin: "Jeg drømte en mærkelig Drøm. Jeg drømte, jeg havde en Pandekage med en stor rød Klat i Midten i mine Hænder. Den voksede og voksede og til sidst laa den hen over hele Verden." "Jeg har ogsaa haft en Drøm," sagde Mussolini. "Jeg drømte, at min høje Hat voksede og voksede og til sidst havde jeg hele Verden i min høje Hat." "Jeg," erklærede Hitler, "drømte at jeg hejsede Hagekorsflaget. Det blev større og større og til sidst omhylede Flaget hele Verden". Churchill sagde ingenting. "Har du ikke drømt noget Churchill," var der en, der spurgte. "Jo," svarede Churchill og dampede paa Cigaren. "Jeg drømte jeg stod ved siden af en søvnig Løve. Jeg kom til at træde den paa Halen. Rasende for den op. Først aad den Pandekagen, saa sked den i den høje Hat, og derefter tørrede den Røven paa Flaget. Toget hylede af Grin.

15. februar 1945.

¹⁰⁷ Vittigheden har den hage, at Sommerkorpset overhovedet ikke beskæftigede sig med schalburgtage for besættelsesmagten. Den fejløpfattelse delte svajeren og Bergstrøm med mange københavnere. Det var den såkaldte Petergruppe, der 19. december 1944 sprængte ØK's bygning.

[212] Der fortælles atter smaa Historier i Byen. Her er en: Hitler og Göring havde forklædt sig og var rendt fra det hele. Ude paa Landet kom de til en Kro, hvor de drak et Glas Øl. Da de skulde betale, titulerede Krokonen dem paa rette Maade. Hun sagde: Min Fører til Hitler og Rigsmarskal til Göring. De to Forklædte spekulerede lidt over det, mens de gik. Men saa blev de enige om at vende tilbage til Kroen og faa en Løsning paa Spørgsmaalet. Krokonen lo ad dem: "Aa, hvor er I dumme. Jeg er jo Goebbels."

20. februar 1945. *Krigens Humor*, 1945, s. 10 i let variant. *Hitler-Skæg*, 1945, s. 61 i let variant. *Forbuden frukt*, 1945, s. 191f. i let ændret version.

[213] En fortalte en Historie. En Tysker var bleven fornærmet over, at vi brugte saa mange engelske Vendinger, bl.a. week-end. Danskeren havde sagt, at vi skam ogsaa brugte tyske. "Hvilke?" spurgte Tyskeren. "Ja, det er jo lidt svært at komme paa med det samme," sagde Danskeren. "Jo, nu har jeg et: Vi bruger det tyske Totenschläger."

23. februar 1945.

[214] Lille Næsh fortalte, at Kaj Friis Møller forleden, efter at "Shellhuset" var bleven bombet, havde staaet og studeret Madkortet udenfor "Den gyldne Drue." To tyske Soldater havde spurgt om Vej til "Deutsches Eck." Han havde vendt sig om og med en uendelig fornem Mine sagt: "Hier giebst nur dänisches Eckes."¹⁰⁸

26. marts 1945.

¹⁰⁸ Kai Friis Møller, journalist ved *Ekstrabladet* og en kendt anglofil, hvilket gav historien sin særlige drejning med den uendeligt fornemme mine.

SUMMARY

JOHN T. LAURIDSEN: *Apocrypha. 'Krigshumor' (War humour) collected by Vilhelm Bergstrøm from 1939 to 1945*

The article presents and publishes journalist Vilhelm Bergstrøm's collection of humorous stories from the period 1939–45. The article begins with an argument for the importance of humour in the creation and shaping of public opinion. The structure and tendencies in the 215 stories are examined, and the question is asked if humour had a peak, to which it answers yes – humour peaked in 1941–42. Finally, the article provides an opinion as to which were the most important sources of inspiration for the humour, (daily events) and also accounts for who Bergstrøm's informants were, first and foremost his network of journalists in Copenhagen.

Bilag: Apokryferne fordelt på kategorier

1	Det tredje Riges ledere	4, 4a, 5, 11, 12, 24, 27, 28, 33, 38, 41, 46, 47, 57, 58, 59, 61, 62, 66, 67, 70, 72, 73, 74, 75, 78, 81, 85, 88, 92, 95, 98, 106, 110, 111, 114, 119, 121, 122, 126, 127, 128, 129, 130, 132, 135, 143, 144, 151, 152, 162, 167, 170, 172, 173, 174, 192, 193, 199, 203, 212
2	Om tyskerne/Tyskland i øvrigt	2, 3, 10, 13, 18, 21, 22, 25, 30, 32, 42, 48, 68, 69, 82, 83, 97, 99, 100, 105, 107, 124, 131, 138, 141, 145, 147, 148, 149, 155, 157, 158, 159, 161, 163, 169, 175, 179, 181, 189, 191, 198, 199, 204
3	De tyske ledere i Danmark	87, 146, 150
4	Om tyskerne i Danmark i øvrigt	6, 8, 23, 24, 36, 37, 39, 40, 43, 45, 50, 54, 56, 60, 64, 79, 109, 112, 139, 140, 160, 180, 184, 186, 188, 213, 214
5	Repræsentanter for det officielle Danmark	55, 94, 106, 113, 121, 176, 182, 183, 201
6	Danskerne i øvrigt	51, 76, 77, 81, 87, 93, 95, 101, 103, 106, 109, 117, 120, 125, 134, 154, 168, 178, 187, 202, 206, 210, 213, 214
	Arbejdspladshumor	9, 26, 29
	Sporvogns/toghistorier	14, 19, 34, 55, 89, 123, 153, 166, 197, 207, 211
	Sabotørhistorier, terroraktioner	166, 195, 209
7	Om de allierede	1, 3, 31, 49, 52, 71, 75, 78, 80, 84, 92, 115, 116, 122, 141, 155, 165, 170, 185, 190, 191, 200, 208
8	Fra Norge	7, 15, 16, 17, 35, 44, 63, 65, 90, 96, 102, 118, 133, 136, 137, 196
9	Mussolini, Italien	4a, 20, 49, 51, 52, 71, 91, 110, 124, 127, 142, 156, 164, 168, 173, 177, 211
10	Om jøder	2, 21, 53, 83, 97, 108, 171
11	Andet	104, 111, 177, 194

